

4 bin asker, kaçırılan 3 ABD askerini arıyor

Irak>ta önceki gün Mahmudiye>de düzenlenen saldırıdan sonra terör örgütü El Kaide bağlantılı «Irak İslam Devleti» isimli örgüt tarafından kaçırılan 3 Amerikan askerinden hâlâ herhangi bir haber alınmadı. Amerikan New York Times

gazetesi 4 bin ABD askerinin kayıp askerleri bulmakla görevlendirildiğini ve bölgede kayıp askerleri aradığını yazdı. Geçen sene Iraklı direnişçiler 2 ABD askerini öldürmüş, bu görüntüleri internette yayınlanmıştı. Bu da ordunun imajını ağır bir şekilde zedelemişti.

Payetli şifon

Lübnan'ın başkenti Beyrut'ta düzenlenen moda haftasında Tony 2007 Yakup'un ilkbahar/yaz kreasyonu tanıtıldı. Lübnanlı modacının payetlerle süslediği şifon tasarımı, çok .cüretkâr bulundu

KÖPRÜ

Handan Yayın ve Yayın Kurumu tarafından çıkarılan Türkmençe gazete

sayı (3) yıl (1) 17/05/2007

Irak Toplantısında Bütünlüğe Vurgu

Baş yazı

Her gün yeni olaylarla Çalkalanan ve İnsanları üzdürücü bir dram>a Kaptıran dünyamız yaşı geçmiş vede işi bitmiş bir dönem yaşamaktadır.

Irak devleti>nin Kuruluşundan günümüze dek herhangi bir Zedeye uğramayan, isteryurdiçi, isterse de dışında olsun Türkmen- Kürt ilişkileri>nde belki de 50>li yıllarda impiryalizmin çıkarları açısından Soğukluk yaşanmıştı.

Ancak bu Soğukluk Çok Sürmeden bu Kardeşlik ilişkileri öncekinden daha da güçlenmesine gidilmişti.

Irak>ta Türkmenler>in milli mücadele Tarih>ne bakılırsa, onlar her zaman Kendi haklarını efendilikle elde etmeye ve hiç Kimse>nin hakkını yantmadan başkalarına Saygı göstererek, ağır olsa da adım atmaya başladıklarını görürüz. Türkmenlerin ağırlığı bulunan Kerkük>te ikinci körföz Savaşında, özellikle Irak ordu güçleri>nin acımasız Saldırısından Canını Kurtarmak isteyen Kürt ve Türkmenler, Tuzhurmatu ve Altınköprü>de vahşesine katledildiler. Devrik rejim>in başlattığı, ve Kürt - Türkmenlerin ayaklanmasını bastırma operasyonu Sonucu, Savunmasız Sivil insanlardan yüzlerce, belkide binlercesi (Kürt - Türkmen) lerin Kucaklararak can verip Şehit düştüğünü Kim inkar edebilir?

Bazı batılı devletler>in çıkarları>nin bulunduğu Kerkük>te Kardeşliği bozmak amacıyla harcadığı Çabalar, eminiz Ki boşunadır. Çünkü Son günlerde Kürt - Türkmen ilişkileri Soğuk dönemi geride bırakıp, ileride sınımsız bir kardeşlik ilişkisini yenileyecektir. Bu yaklaşım, her türlü vesile ile dünya>ya tanınacaktır. Oysa kardeşliğin gerçek yüzünü akseden, Kürt - Türkmen arasında Çökmez bir köprü oluşturan bu yaklaşımın, gelecekte hayırlı ve uğurlu olmasını niyaz ederiz.

Baş yazar

Mısır'ın Şarm eş Şeyh kentinde yapılan genişletilmiş Irak toplantısında Türkiye'yi temsil eden Devlet Bakanı Mehmet Aydın, Irak'ın geleceğinin birlikte yaşamaktan geçtiğini .söyledi Toplantı sonuç bildirgesinde gelecek Irak toplantısının ise İstanbul'da yapılmasına karar verildi. Toplantının verimli geçtiğini belirten Aydın, kendi sınırlarını koruyan, komşuları ile ilişkilerini normalleştiren ve uluslarla iyi ilişkiler kuran .bir Irak istediklerini anlattı Aydın, Irak'ta akan kanın

bir an önce durdurulmasını istedi. Bir sonraki Irak toplantısının İstanbul'da yapılacağını belirten Mehmet Aydın, Irak Başbakanı Nuri El Maliki ile .de ikili bir görüşme yaptı Toplantı sonuç bildirisinde ise, Irak'ın toprak bütünlüğünün yanı sıra, ülkenin uluslararası antlaşmalarla tanınmış sınırlarına saygı gösterilmesi, politik özgürlük, tüm Irak halkının gelecek ve birlikteliğine kendilerinin karar vermesi, doğal ve finansal kaynaklarını kontrol etme haklarına vurgu yapıldı

Erbilde Patlama

Saldırıda 1 Türk öldü Irak'ın kuzeyindeki Erbil kentinde dün patlayıcı yüklü kamyonla bir intihar saldırısı düzenlendi. Bir Türk 19 kişinin öldüğü olayda, biri Türk 70 kişi de yaralandı. Kuzey Irak bölgesel yönetimine ait içişleri binası yakınındaki patlamada önemli boyutta maddi zarar da meydana geldi. Yaklaşık 800 kilo TNT kullanılarak yapılan saldırı hakkında konuşan yetkililer, patlayıcıların kamyonla mutfak temizleme malzemelerinin altına gizlendiğini belirtti.

Bina önünde çukur oluştu Yetkililer, Taşyapı firmasında çalışan Bülent Özdemir isimli Türkün hayatını kaybettiğini açıkladı. Özdemir'in evli ve 2

çocuk babası olduğu öğrenildi. Özdemir'in amcası Mehmet Özdemir, yeğeninin yaklaşık 4-3 yıldır Irak'a gittiğini, bir süre önce de izin yapmak için

10 günlüğüne Sivas'a geldiğini söyledi. Ülke televizyonunda yayımlanan görüntülerde patlama sonucu binanın önünde çukur oluştuğu görüldü.

Iraklı Sünniler'de 'hayal kırıklığı'

CNN'e konuşan Haşimi, Nuri El Maliki yönetimini de açıkça Şii militanları desteklemekle suçladı. Irak yönetiminin iki numaralı ismi olan Tarık Haşimi buna rağmen siyasi sürecin dışında bırakılmaktan şikayetçi. Haşimi, "Sünni Arapların devletin en yüksek kademesindeki ismiyim ama Sünnilerle ilgili karar alırken dahi bana danışmıyorlar. Ben de bunları medyadan öğreniyorum" dedi. Ulusal

birlik hükümetinin "lafta" kaldığını söyleyen Haşimi, Başbakan Maliki ve hükümetteki isimleri Şii milisleri desteklemekle suçladı. **Şİİ GÜÇLE DESTEKLENİYOR** Haşimi, "Bağdat güvenlik planı 2 ay öncesinden gayriresmi kanallar aracılığıyla herkese duyuruldu. Böylece Şii militanlara saklanmaları için uyarıda bulunuldu. Aldığımız istihbarat raporlarına göre, bu

militanlar Bağdat'ın merkezini terketti, kenar mahallelere, hatta komşu ülkelere kaçtılar" ifadesini kullandı. Haşimi, işgalin 4'üncü yılı geride kalırken El Kaide'nin Irak'taki etkisini artırmasını "silahsız Sünnilerin korunma talebinin bir sonucu" olarak açıkladı. Tarık Haşimi, "Biz herkese siyasi sürece katılın dedik. Haşimi'yi ve Irak İslam Partisi'ni 1 sene sonra gördünüz mü? Hiçbirşey yapamadılar." dedi.

Bakuba'da saldırı

Irak polisi, Bakuba'da bir polis kontrol noktasına ve bir pazar yerine düzenlenen saldırılarda en az 8 vatandaşın hayatını kaybettiğini bildirdi. Polis, Diyala bölgesinin başkenti Bakuba'da kimliği belirsiz silahlı kişilerin iki araçtan bir polis kontrol noktasına ateş açması sonucu 3 polisin ve 2 sivilin öldüğü

kaydedildi. Sabah düzenlenen bu saldırıda 2 polisin ve 4 sivilin de yaralandığı belirtildi. Başkent Bağdat'ın güneydoğusunda Şiilerin yaşadığı Zafaraniyah bölgesinde bir açık pazar yerine düzenlenen havan topu saldırısının da 3 sivilin öldüğü, 9'unun yaralandığı bildirildi.

Sevgilisini kayırmakla suçlanan Dünya Bankası Başkanı Paul Wolfowitz, hakkındaki iddiaları araştırmak üzere kurulan özel kurul tarafından yayımlanan raporda, bankanın kurallarını ihlal etmekten resmen suçlu bulundu.

Raporda, Wolfowitz'in, Dünya Bankası'nın kurallarını ve kendi sözleşmesini

ihlal ettiği belirtilerek bu durumun, "banka liderliğinde bir krize yol açtığı" ifade edildi.

Wolfowitz, Dünya Bankası'nda çalışan sevgilisini daha yüksek bir maaşla ve ücreti banka tarafından ödenmek üzere ABD Dışişleri Bakanlığına yerleştirmişti.

Dünya Bankası'nın en üst karar makâmı olan İcra Direktörleri Kurulu'nun, bugün Wolfowitz'in savunmasını dinlemesi bekleniyor. Kurul, gelecek günlerde Wolfowitz hakkındaki kararını verecek.

İcra Direktörleri Kurulu'nun seçenekleri arasında, Wolfowitz'i görevden almak, istifasını istemek, Wolfowitz'e güveninin kalmadığını açıklamak, uyarı cezası vermek veya hiçbir şey yapmamak bulunuyor.

Washington'daki gözlemcilerin büyük çoğunluğu, skandalın ulaştığı boyutun ardından Wolfowitz'in görevini uzun süre koruyamayacağı görüşünü taşıyor.

Dünya Bankası başkanlığını üstlenmeden önce ABD Savunma Bakanlığı Pentagon'un iki numaralı ismi sıfatıyla Irak Savaşı'nın mimarları arasında sayılan Wolfowitz, raporun resmen açıklanmasından kısa süre önce yaptığı açıklamada, hakkındaki değerlendirmenin haksız ve temelsiz olduğunu savundu. Rapor, Wolfowitz'e geçen hafta verilmişti.

ABD Başkanı George W. Bush yönetimi de Wolfowitz'e tam desteğini sürdürüyor. Başkan Yardımcısı Dick Cheney, Wolfowitz'in görevde kalması gerektiğini söyledi.

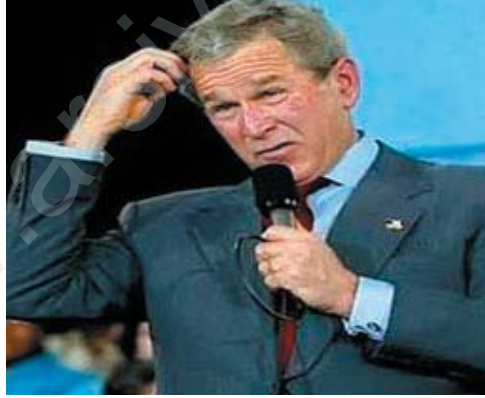
DÜNYA'YA MASKARA OLDU

Kuzey ve Güney Koreli generallerin Kore Savaşlarından buyana 54 yıldır sürdürüp bir türlü anlaşmaya varamadıkları barış görüşmelerinin sonuncusuna, "Bush fikrası" damgasını vurdu.

Koreli generaller resmi toplantıda Bush fikrasını anlatıp güldüler. Müzakereler sırasında Kuzeyli generalin anlattığı fıkra tüm generalleri kahkahaya boğdu.

Bush yine güldürdü! Kore Savaşından (1950-1953) beri barış antlaşması imzalamamış olan Kuzey Kore ile Güney Kore arasında yapılan askeri müzakerelerde nadir görülün nükte gülüşmelerinden biri dün gerçekleşti. Birleşmiş Milletler ateşkes hattında 54 yıllık köy sınır kapısı olan Panmunjom'da buluşan Kuzey Koreli Korgeneral Kim Yong Chol, Güney Koreli meslektaşları Tümgeneral Jeong Seung-jo'ya internete gördüğü "Bush fikrasını" anlattı. Perşembe'ye kadar üç gün sürecek "iki ülke arasında gerilimi azaltarak askeri güven tesisi ve Kuzey-Güney sınırında düzenli demiryolu seferlerinin başlatılması" ile ilgili görüşmelerde, Kuzeyli Korgeneral Chol'un anlattığı fıkra müzakereler masasındaki tüm generalleri kahkahalara boğdu.

İşte o fıkra Kuzey Koreli generalin anlattığı fıkra şöyle: Irak,

İran, Kuzey Kore nükleer enerji sorunlarından başı iyice ağrıyan ve kamuoyu desteği yüzde 28'e kadar düşen Bush, kafasını dinlemek gittiği çiftliğinde sabah koşuya çıkar. O sırada yanından geçen bir otomobil neredeyse ona çarpacaktır. O anda yanından geçmekte olan liselilerden bir genç Başkanı kolundan kavrayarak kazadan kurtarır. Bush, gülümseyerek, kendisini kurtaran gençlere "Sizin için ne yapabilirim" diye sorunca kurtaran genç, "Sayın Başkan beni askeri akademiye kayıt ettiriniz ki Arlington Millî Şehitliğine gömsünler" deyiverir. Bush, safca "ama neden?" deyince, Başkanı kazadan kurtaran lise öğrencisi, gerilmiş vaziyette, "Sizi kurtardığımı ailem bir

Irak İçişleri Bakanlığı ve Girişini

Irak İçişleri Bakanlığı, foto muhabiri ve kameramanların bombalı saldırıların gerçekleştirildiği alanlara girişini yasakladı.

İçişleri Bakanlığı Operasyonlar Direktörü Tuğgeneral Abdülkerim Halef yaptığı

açıklamada, yasaklama kararının birçok nedeni olduğunu söyledi.

Halef, yetkililer gelmeden önce kanıtların bozulmasını istemediklerini belirterek «Ayrıca insan haklarına da saygılı olmamız gerekiyor» dedi.

Bunun basın özgürlüğünü perdeleme anlamına gelmediğini ifade eden Halef, «Hayatını kaybedenlerin teşhir edilmesini ve teröristlerin hedeflerine ulaştıkları bilgisinin verilmesini istemiyoruz» diye konuştu.

Halef ayrıca, bu uygulamanın

dünyanın birçok bölgesinde de geçerli olduğunu sözlerine ekledi.

Birçok uluslararası insan hakları savunucusu örgüt, Irak'taki saldırılar sonrasında medya mensuplarının ceset ve yaralıları görünümüne almasını eleştiriyordu.

Muhteşem Kerkük Mitinginin Perde Arkası

Bölüm -1-

Kerkük Mitingi, ITC (Irak Türkmen Cephesi) tarafından haftalar öncesi ilan edildiği gibi 28 Nisan 2007'de Ankara-Tandoğan meydanında muhteşem bir kalabalıkla gerçekleşti. Irak Türkmenleri bu tarihi mitingde, maddi manevi en büyük desteği her zaman olduğu gibi yine Türkiye'deki kardeşlerinden gördü. "Bayrağımı kap, Tandoğan'a gel, Kerkük için Yürü" sloganı tutmuş, o parti, bu parti, o kuruluş bu kuruluş demeden binlerce Türk vatandaş, Ankara'dan ve diğer güzide illerden her türlü araçlarla Tandoğan meydanını doldurmuştu. Laik'i, muhafazakarı sağcısı, solcusu, İslamcısı, liberalcisi, demokratcısı, Türkçüsü, ülkücüsü, aşırısı, orta yolcusu tek yürek olmuş "Kerkük Türk'tür Türk kalacaktır" sloganı ile Irak Türk'üne arka çıkmıştır. Böylelikle umumi Türk halkı, bu manidar mitingde Musul'un, Kerkük'ün, Türkiye'nin milli ve de hayati bir meselesi olduğunu, bundan asla feragat etmeyeceğini teyit etmiştir. Keza can Azerbaycan'dan, Kıbrıs Türk'ünden, Türkistanlısından,

Suriye ve diğer dış Türk boylarından katılanlar olmuş Irak Türkmenlerinin bu sıkıntılı günlerinde yalnız, sahihsiz olmadığını yüksek sesle dile getirmişlerdir. Irak Türkmenleri de bu mitingi milli bir mesele olarak algılamış, tıpkı Türk kardeşleri gibi, Türkiye'nin her yerinden, Türkmeneli'den Kerkük'ten, Telaferden, Erbiliden, ve de dünyanın yedi kıtasından gelerek mezhep ve siyasi farklılıklarını arka plana iterek Kerkük için tek yürek tek ses olmaya çalışmıştır. Nitekim ITC dışındaki kayda değer bir çok Türkmen parti, kurum, kuruluş ve sivil toplum örgütleri, bu mitinge maddi, manevi destek vermiş, kendi inisiyatifleriyle de miting alanında hazır ve de nazır bulunarak milli bir görevi ifa etmiştir. Özellikle milli ruha vakıf, aydın bir çok Türkmen şahsiyetleri de benlik, senlik meselesine aldırış etmeksizin bu oldukça anlamlı mitingde bilfiil katılmışlardır. Tabii ki katılmayanlar(maruzatı olanlar hariç), çekimser kalanlar, suya sabuna dokunmadan, sözde destek verenler de

olmuştur. Olmaması da anormaldir. Zira "pire için yorgan yakma" deyiimi her zaman vuku olmuştur. "ITC, Kerkük mitingini, 12. yaş günü yürüyüşü adı altında afiş etmesine, bir adım önde görünmesine kızmak, sinirlenmek, muhalefet etmekte söz konusu olabilir? Zira bu miting top yekun Kerkük'e sahip çıkma meselesi ise "ITC 12. yaşında, Kerkük için yürüyor" sloganı neyi ifade ediyor denebilirdi? Tartışma yaratır, yaratmaz, ters tepki yapar, yapmaz ihtimalleri düşünülemez miydi? Haklı veya haksız, buna yüksek sesle muhalefet etmenin özünde, dostu üzmemek, düşmanı sevindirmekte vardı. Reklam kokan bu slogana rağmen farklı kurumların bu mitinge arka çıkmasında da bu anlayış yatmıyor muydu? Mamafih farklı algılamalar, farklı yorumlar olsa da bu mitingde ITC hep ön plana çıkıyordu, ortada başka bir gerçekte vardı, o da bu mitinge önyak olan da düzenleyen de ITC'nin ta kendisiydi? Miting haftasını, her ne kadar bu serzenişlerle geçirdimse de buluşma günü ve de sabahın erken saatlerinde

kendimi Tandoğan meydanında herkesten önce bulmuşum bile. Meydanda benden başka, Platform hazırlığıyla meşgul birkaç işçi bir kaçta görevli polis vardı. Meydan, Anıtkabirin yanı başında, Ankara Tren Garına 150200- metre uzaklıkta, kavşak ve tali yollarıyla yoğun bir trafikte sahne oluyordu. Otobüsler, minibüsler, taksiler, resmi arabalar, Anıtkabire, a Ulusa, Sıhhiye'ye, Abidinpaşa'ya ardı ardına yol alıyordu. Özellikle Belediye otobüslerinin cam sileceklerinden sarkan Kerkük miting hakkındaki bez afişler dikkat çekiciydi. Keza meydan civarındaki reklam panolarında Kerkük mitingine ait posterler anlamlı olduğu kadar göz dolduruyordu. Başkan Sadettin Ergeç'in posterleri, ITC bayrakları, mavi renkli ITC amblemli balonlar meydanın dört bir yanındaki elektrik direklerine seri bir şekilde asılmaya devam ediliyordu. Platformun Bir köşesinde kocaman bir ITC bayrağı diğer köşesinde de aynı ölçüde Irak Bayrağı asılıydı. Bilgisaray& sinevizyon aracılığıyla yine başkan Sadettin'in posterleri dev

ekrana yansıtılıyordu? Ses kontrollerinin son aşamasına gelinmişti. Bir, iki, üç deneme ikazları peyderpey tekrarlanıyordu. Saatler ilerledikçe, Simit, Bayrak satanlar birer ikişer alana yakın yerlerde tezgah açıyorlardı. Zaman zaman Platformun yanına kamyonetler yakınıyor yükünü boşaltıyordu. Dikkatli ve de tefferuatlı bakıldığında, bu önemli miting için hayli yüklü bir bütçe söz konusuydu, iğneden ipliğe her türlü araç gerecin düşünüldüğü aşama aşama planlı bir şekilde icraata konulduğu anlaşılıyordu. Platformun arkasına 20 kişilik de olsa VIP çadırı kurulmuş, yanı başında bir düzine temiz ve de hijyenik portatif tuvaletler yerleştirilmişti. Platformun sağ tarafındaki üst üste yığılmış paketlerde içecekler (su, ayran), kahvaltılık sandviçler karşılıksız olarak katılımcıları bekliyordu? Uzak yoldan gelenler su şişelerine uzanıyor, su ihtiyacını hemencik gideriyordu. Yavaş, yavaş onar, yirmişer de olsa kalabalık katılımcılar miting alanına doğru, hızlı adımlarla ilerliyorlardı.

Irak Türkmen Boyları

IRAK'TA VARLIĞI BİLİNER BOY VE Oymaklar OYMAKLAR (1-2)

Irak'ta tarihi belgelerle dayanarak, yaşayan Türk boy ve oymakları hakkında bazı bilgilere ulaşmak için, birinci derecede Osmanlı döneminde yazılan ve günümüze kadar ulaşabilen zengin ve çeşitli arşiv belgelerini incelemek gerekir. Hatta denilebilir ki, Osmanlı arşivinde, günümüze gelebilen vergi, nüfus ve arazi tahrir defterleri gibi çok önemli belgeler olmadan, bölgenin gerçek ve sağlıklı bir tarihini ve kültürel yapısını yazmak mümkün değildir. Bu bölümde, Irak'ta varlık gösteren ve 16. yüzyıldan başlayarak bölgede yerleşen Türk boy, oymak, aşiret ve cemaatleri hakkında toplu bilgiler verilecektir.

Irak'ın günümüzde Türklerin yoğun olarak yaşadıkları bölgelerde yaptığımız araştırmalar sonucunda da, Türk boy ve oymaklarının birçok iz ve kültür kalıntısına rastlanmaktadır. Halen bölgede yaşayan oymak, soy ve aile adları ile, bölgede karşımıza çıkan yer, akarsu, tepe, dağ ve dere adlarında bile, bölgede yaşamış Türk kökenli toplulukların izlerini görebiliyoruz. Irak'ta yerleşen Türklerin taşıdıkları boy ve oymak adlarını bakarak, bunların bir kısmının Oğuz boylarına mensup oldukları anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra Türk kökenli oldukları bilinen, bazı grupların, daha küçük bir topluluk adı taşıdıkları için, Türkmen grubundaki büyük illerden hangisine mensup oldukları anlaşılamıyor. Aslında Oğuzlara mensup küçük topluluklar da, Trablusşam, Şam, Musul ve Kerkük bölgelerinde yerleşmişlerdir. Şam, Musul ve Kerkük taraflarında yaşayan Türk grupları küçük oymaklardan meydana gelmiştir. Bu oymaklar arasında Oğuz boylarına mensup bazı topluluklara da rastlanılmaktadır.

Oğuzlara mensup olduğunu bildiğimiz büyük boylardan başka, küçük oymak, aşiret ve toplulukları da içine alan bu inceleme sırasında, bölgede halen de yaşayan büyük ve küçük Türk topluluklarının varlığı, bölgenin etnik yapısı ve kimliği hakkında çok önemli ipuçları vermektedir.

BAYAT
YIVA
KARAKOYUNLU
DÖĞER

ÇEPNİ
EYMÜR
HARBENDELİ
ŞEBEK SALUR
BEĞDİLİ
ULAŞLU
OCUŞLU
GÖKÇELU
BİRAVCILU
KARANAZ
MURADOĞLU veya
MURADIYE
BACVANLU veya
BACVAN ULUS-TATAR
KARABOĞA
SALİHİ
YAĞMUR TATALU veya
TATLU
MAVILLI (MAVİLİ)
SARILLI (SARILI)
YAĞCI

BAYAT

Bayatlar, Oğuzların devlet ve din adamı Dede-Korkut gibi Türk tarihinde büyük şahsiyetler yetiştiren bir boydur. Bayatların el-Cezire ve Suriye'ye ilk Selçuklu istilaları zamanında geldikleri ileri sürülmüştür. Hatta bugün Musul ile Bağdat arasındaki sahada yirmi-otuz köy olarak Araplarla beraber yaşamakta bulunan ve bununla beraber temiz ve arı türkçe konuşan "Bayat İli"nin de ilk fatihlerin kalıntıları olduğu, Fuzûlî'ye de bu Türk boyunun yetiştirdiği kabul edilmektedir.

Bayatların bölgedeki izlerine, daha önce Selçuklu emirlerinden Aksungur ul-Buhari'nin Basra'daki Naibi Sungur'un al-Bayâtî unvan ekini taşıdığı da ilgi çeker. Ayrıca 12. yüzyılın sonlarında, Bağdat'ın güneydoğusunda, Luristan eyaletinde bulunan bir kalenin Bayat adını taşıdığı biliniyor. O tarihte Bayat Kalesi'nin hakimi de bir Türk idi. Bayat Kalesi'nin varlığı Moğol ve Osmanlı dönemlerinde de bilinir. Osmanlı döneminde Irak'ın idari taksimatında, Bayat bir sancağın merkezi olmuştur. Bu hususta Osmanlı arşiv belgelerinde karşılaşılan hükümler, Bayat Beyi'ne değil, bu adı taşıyan sancak beyine hitaben yazılmıştır ki, bazı araştırmacılar bu hususta yanlışlığa düşmüştür. Divan-ı hümayun mahimme defterlerinde kayıtlı, H. 973 (M.1566) tarihli iki hüküm, Basra'nın muhafazası amacı ile Bayat Sancağı Beyi Mir Hüseyin'in görevlendirildiğini bildirmektedir.

16. yüzyıla ait Osmanlı

tahrir defterlerinde, sadece Karaca-Bayat adlı çok küçük bir oymak adı geçmektedir. Kerkük yöresinde yaşamakta olan ve 24 vergi nüfusuna sahip bulunan bu oymak dışında, bölgede yoğun biçimde yaşadıkları hakkında tarihi bilgiler olan Bayatların geçmemesi, bunların büyük bir kısmının yerleşmiş olmalarına ve aşiret (göçebe) hayatını muhafaza edenlerin de tahrir dahil olmamış bulduklarına bağlanmaktadır.

Bu arada Türk musikisi makamlarından biri olan Bayatî (Beyatî) makamının, IV. Murad'ın Bağdat seferinden dönüşünde beraberinde getirdiği Iraklı Bayat Türklerinden 12 musikişinasın vasıtasıyla, İstanbul'da yayıldığı biliniyor. Irak'ta en yaygın makamlardan biri olan Bayatî makamı, Türkiye'de Beyatî biçiminde ifade edilen ve bütün Doğu musikisini etkileyen makamlardan sayılır. Kerkük bölgesinde çok sevilen Bayat makamı, bölgede okunan uzun hava ve türkülerin en yaygın ezgi kalıbını oluşturur. Bu makamın ünlü okuyucusu ve Irak'ta tanınan usta icracısı Rahmetullah Şaltaş (1801-1876) da Bayat boyundan idi.

1820 yılında bölgeyi gezen İngiliz Claudius James Rich, Kifri tepelerinin eteklerinden Çimen'e doğru inen ve yörede yoğun olarak ekin yapılan Bayat Ovası'na ulaştığını ve burasının Bayat Türklerinin yurdu olduğunu bildirmektedir. Oymağın reisi olan Hasan'a Karakuş Bey şeklinde de bazen hitap edildiğini ve oymak beyinin kendisini yemeğe davet ettiğini kaydetmektedir. Bayat Beyinden naklen Rich, bu toprakların Bayat oymağına Sultan tarafından verildiğini, Osmanlı Hükümetinin kendilerini vergiden muaf tuttuğunu, buna karşılık askeri hareket zamanında Bağdat Paşası'na 1000 kadar atlı vermekle yükümlü olduklarını, bölgedeki Bayat oymağının ilk olarak ne zaman buralara geldiklerini oymak beyinin bilmediğini ve Bayatların değerli atlara sahip olduklarını yazmaktadır.

1822'de bölgeyi gezen Bağdatlı Münşi, Bayat oymağının Kifri ile Tuzhurmatu arasındaki bölgede yaşadığını, Bağdat Paşası'na karşı bin atlı vermekle mükellef bulunduğunu, Dakuk (Tavuk) yöresinde ve Bayat

oymağından yaklaşık 2 bin ev kadar bir topluluğun yaşamakta olduğunu bildirmektedir. Münşi, Bayatların türkçe ve arapça konuştuğunu, mezhep yönünden bazılarının Sünnî, bazılarının da Şii olduklarını ve Bayatların yetiştirdikleri değerli atların bütün Irak'ta şöhrat yaptığını da kaydetmektedir. Birinci Dünya Savaşı sırasında, İngilizler tarafından hazırlanan 1917 tarihli gizli bir raporda, Kifri'den Karatepe ve Tuzhurmatu'ya kadar uzanan bölgede yaşayan Bayat oymaklarının türkçe ve arapça konuştuğu, hayvan besleyen bu oymakların sayılarının 10 bin ev olduğu belirtilmiştir. Aynı raporda Bayat oymaklarının bazıları şöyle anılmıştır: Elbu Ali, Amırlı (Emirli), Bastamlı, Al-ı Bekir Ahmed, Elbu Hasan, Hasan Sarlıya, Elbu Hüseyin, Elbu Vali, Delelve, Elvüzat ve Yengice (Yenice).

1940 yılına kadar Bayatların önemli bir kısmının yerleşik hayata geçtiği, göçebe yaşamışını sürdürenlerin az oldukları, bunların da 13 obadan oluştuğu ve bu obaların da çeşitli kollara ayrıldığı tesbit edilmiştir. Günümüzde Irak'ta hâlâ varlığını sürdüren Bayat oymaklarının önemli bir bölümü, Türklerle meskun yerleşme merkezlerinde yaşamaktadır. Türklüğünü muhafaza eden, ancak göçebe hayatın hemen hemen sona erdiği Bayat bölgesinden göçerek, yerleşik düzene geçen pek çok Bayat ailesi, bugün Kerkük, Tuzhurmatu, Kifri, Hanekin, Kızlarbat, Karagan ve çevresi, Tavuk, Karatepe ve Musul yöresi gibi Türklerin yoğun olduğu önemli merkezlerde yaşamakta ve büyük bir gururla Bayatlı veya Bayatî soyadını taşımaktadırlar. Bir kısmı da kendilerine ait olan köylerde yaşamaktadırlar. Bayatlı oymağına mensup olan ve halen aynı aile adını taşıyan Bayatların yaşadıkları köyler şunlardır: Abbud, Elbuhasan, Bastamlı, Miravcılı, Çardağlı, Karanaz, Muradlı (Süleyman Bey) ve Zengili.

Ancak şunu da ifade edelim ki, çok eski tarihlerden günümüze kadar uzanan zaman dilimi içinde Bayat boyundan Arap bölgelerine göçüp yerleşen ailelerin hemen hemen çoğunun Araplaşmışını biliyoruz. Dillerini unutan bu aileler

arasında taşıdığı soyadından dolayı Türkkökenli olduğunu bilenler olduğu gibi, taşıdığı Bayatlı veya Beyatî soyadına rağmen kendini Arap kabul eden ailelere de işaret etmek yerinde olacaktır. Bugün Irak'ın Basra, Hille, Kut, Samerra, Nefec, Kerbelâ ve Bağdat'ta Bayatlı (Beyatî) aile soyadlarına sıkça rastlamak mümkündür. Türkçe konuşan Bayatlar, komşu Arap kabileleri ile anlaşmak için arapça konuşmayı da bilirler. Arap kabileleri ile aralarında yapılan özel anlaşma ile onların sürülerini Bayat ovasında otlatmalarına izin verirler. Toplu olarak köylerde yaşayan Bayatların sayıları, 1957 yılı nüfus sayımına göre 17.455'tir. Ancak Kerkük bölgesindeki Bayatların nüfusu, 1990 yılı tahminlerine göre 50 binin üzerindedir. Bu rakama Kerkük şehir merkezi, Diyala ve Musul bölgeleri ile Irak'ın çeşitli yerleşim merkezlerinde yaşayan Bayatları da eklersek, Bayatların toplam nüfusunun 100 bin civarında olduğu ortaya çıkar.

Tarım ve hayvancılığa dayanan Bayatlar, kırsal hayat düzeni içinde sürdürdükleri yaşantılarına, toplu biçimde birbirlerine fazla uzak olmayan mesafelerdeki köylerde geçirirler. Tuzhurmatu'nun Kifri'ye ve Karatepe'ye uzanan çizginin batısındaki geniş ovada yer alan Bayatlara mensup oymakların aldıkları adlar, bazen yer, bazen de aile reislerinin adlarını ifade eder. Bayat boyuna bağlanan ve ikinci dereceden olan bu kolların bir kısmının adları şöyledir: Pir Ahmedli, İzzeddinli, Allıballı, Mahmudlu, Faris Beğli, Ali Musalı, Abbudlu, Zengülü, Sayyadlı, Karanazlı, Biravcılı, Hasadarlı, Kalaylı, Kâhyalı, Keremli, Şuhurtlu, Tezekli, Serheli, Kuşçulu ve Kenneli. Bayatların toplu olarak yaşadıkları köyleri de aşağıya alıyoruz: Yukarı Ali Saray, Aşağı Ali Saray, Sımdık, Bastamlı, Pir Ahmed, Abbud, Amırlı (Emirli), Sayyad, Küçük Donbalandere, Büyük Donbalandere, Elbu Hasan, Biravcılı, Hasardalı, Yeşiltepe, Karanaz, Zengülü, Başagelen, Çardağlı, Muradlı, Bısas, Bablan, Yengice, Üçtepe, Kuşçu, Delelve, Elboğmaz, Süleymanbey, İlançie (Yılancıya) ve Casımbeg.

Irak Türkmenlerinin Lider İhtiyacı

Erşat Hürmüzlü

Bu konu çok konuşuldu ve tartışıldı. Türkmenlerin dışındakiler, Irak Türkmenlerinin Sayın Rauf Denктаş vasıflarında bir lideri olmadıkça iflah olmayacaklarını söylediler. Türkmenler ise, bölünmek ve toparlanma yoksunluğundan yakındılar.

Hangi Türkmen ve hangi lider? Bunun cevabı aranmadı. Çünkü her kesim ve her mihrak kendi Türkmen'ini üretti ve lideri o ortamda aradı. Bu husus, sadece Irak Türkmenleri ve onları destekleyen milli uzantılarında kalmayıp, Türkmenlerin dışındaki kavim ve siyasi-dini kesimleri de güreş munderine çekti. Onlar da şablonunu kendi çizdikleri Türkmenlerin liderini seçmeye başladılar.

Peki milliyetçi kesimdeki Türkmenler kendi liderlerini mi arıyorlardı? Hayır. Onlar da şablonunu kendi çizdikleri başkan-müzakereci karışımı bir sembolü arıyor ve buluyorlardı. Nedeni de çok basitti, farkında olmadıkları bir husus vardı: Böyle birisi yoktu!

Birileri arıyor... .

Birisini arıyorlardı ki, halkı arkasından sürüklesin, yazar olsun, güzel Türkçe konuşsun, yabancı dil bilsin, ancak hastalarıyla da ilgilenen, çocuklarının okul problemini çözsün, kaçak statüde yaşadıkları topraklarda kendilerine oturma izni tezkeresini çıkartsın ve evlerine ulaşırsın.

Birisini arıyorlardı ki gerektiğinde Başkan Bush ile görüşsün ve Türkmenlerin mağduriyetini anlatsın; ancak trafik polisi nezdinde problemlerini de tevazu göstererek kendi gelsin halletsin, ayıp olur, kimseyi görevlendirmesin.

Birisini arıyorlardı, istedikleri zaman Erbil'de otursun; Orada işler yürümecek ve insanların öldürülünce Erbil'de oturmasını. Çünkü Kendileri geri gelince onun orada oturması lüzumsuz olacaktır ya!

Birisini arıyorlardı ki siyasi arenada bizi temsil etsin, ancak millet meclisi seçimlerine de kendi katılsın ve Millet meclisinde Bağdat-Basra karayolu konusu da gündeme gelirse, zararı yok onunla da ilgilenin. Beyler, beni neden buraya getirdiniz, burada liderler yoktur, çömezler vardır, demesin, sabırlı olsun.

Birisini arıyorlardı, Kerkük savunulacaksa Kerkük'te otursun. Gösteri ve mitinglerin ön safında olsun. Kerkük konusu Bağdat'ta çözülsün dahi, o yerinden kımıldamasa, çünkü fakir ailelere gıda yardımını yönetmesi

istenecek, sıra okul kitaplarının müfredatı ile ilgilenmesine gelecekse varsın gelsin.

Lider Kimdir?

Halbuki aradıkları başka birisi olmalıydı ve bunu en yakınlarından, Iraklı Arap ve Kürtlerden esinlenerek öğreneceklerdi. Seversiniz veya sevmezsiniz ama ne yaptıklarına bakacaksınız.

Muhalefette iken yirminci derecedeki toplantılara, Araplar, Kürtler ve Şii gruplar 10. sıradaki adamlarını gönderirken, birileri tarafından üretilen Türkmen lider ise bizzat katılacak ve incir çekirdeğini doldurmayan lafları dinleyecekti. Yabancı dil bilmediği için de tartışmaya katılma zarureti hâsıl olmayacak ve bilge bir görünümde kafa sallamakla iktifa edecekti. Yurda dönünce, kendi uğraşları sayesinde toplantının bildirisine girdiğini zannettiği cümlelerin altını çizerek ve bir sonraki toplantıyı sabırla bekleyecekti.

Başka bir kalabalığın ürettiği liderin fotoğrafları posterler halinde bastırılacak, her elektrik direğine, her seyyar satıcı arabasına bir tane yapıştırılacak. Ancak ilk fırsatta, bu posterler değiştirilecek, ilki hain, bir sonraki kahraman ilan edilecek ve bu böyle zincirleme olarak devam edecekti.

Halbuki liderden beklenen bu olmamalıydı. Biz lidere görev vermeyecek, ondan görev alacağız. Onun posterine değil, fikrine önem verecektik.

İhtiyacımız olan ne?

Aslında Irak Türkmenlerinin böyle bir ihtiyacı yoktu. Evet, Dernek ve parti başkanları olacak, sivil toplum örgütlerini yönetenler bulunacak. Gazete ve dergilerinin editörleri kendi görevlerini yapacaklar, hatta hayır cemiyetleri kuracak ve onların da yönetimini birilerine tevdi edeceklerdi.

Ancak, yukarıdaki şablonda görülen bir başkan'a, bir lider'e değil, asıl ihtiyaçları bir "Mürşit" olacaktı. Herkesin sevip saydığı ve hakem görevini üstlenecek; gerekirse parti başkanını seçecek, gerekirse milletvekili belirleyecek ve günlük işlere bulaşmayacak bir mürşit.

Bu gibi bir "ağabey" veya "mürşit" in de vasıfları çok önemlidir. Bize kalırsa bu gibi bir önder, yurt topraklarından ve vatan hamurundan çıkmalıdır. Irak'ın yaşadığı çalkantılı durumlarda dahi o toprakları bırakmayan, yurt dışında

yaşamayan ve milli davanın çilesini çekmiş birisi olmalıdır. Bugünden sonra o kendi yerini tespit etsin, mücadele arenasını belirlesin ve herkesi davaya çağırsın. Nerede olursa olsun onun çağrısına uyulsun.

Orantılı olarak genç, dinamik, ileriye gören ve insanların seven bir bayraktar, bir öncü olmalıdır.

Kendi işi, ticareti veya vazifesi olmalıdır ki, kimseyle muhtaç olmasın. Milli görevini maaşla veya harcırahlarla takas etmesin.

Yabancı dil bilmesi şart değildir. Bugün her görüşmede tercüman kullanılabiliyor. Kaldı ki Irak topraklarında yaşadığı için mutlaka Türkçe'nin yanında Arapça biliyordur. Bu şekilde bütün Iraklılarla iletişim sağlayabilecektir.

Kahve sohbetlerinde onun görevini tespit etmemeli idik. Onun yerini de tespit etmemeli idik. İnsanlarımızı kucaklaması gerekirse Kerkük'te, Erbil'de veya Telafer'de oturacaktı mesela. Muhalefet ve siyasi arenada çarpışmak gerekirse belki Londra'da, belki Kahire'de oturacaktı. Tıpkı İbrahim el-Caferi'nin yıllarca Londra'da beklediği gibi, tıpkı bazı liderlerin Şam'da, Tahrân'da ve Ankara'da bekledikleri gibi.

Ondan ilham alacaktık, her önüne gelen onun özel hayatına dâhîl senaryolar üretmeyecekti. Bizim aşgari müştereklerimizi belirleyecekti ve biz onun boyuna, posuna değil, öğütlerini bakacaktık.

Bizlerin, ondan daha yaşlı kuşaklarda onların da vazifesi bitmeyecekti. Onun yanında ve arkasında olacaktık. Gerekirse onun nutuklarının yazılmasında yardımcı olacak, fikirlerini dinleyip makale ve kitap haline getirecektik. Gerekirse onunla veya onun istediği toplantılara katılacaktık. Kucakladığı fikirleri, ürettiği sloganları savunacaktık.

O, bizlere ağabey diye hitap edecek, ama gerektiğinde bize emir vermesini de bilecekti. Biz artık liderin hangi kesimden çıkacağını tartışmayacak, onun işaretine bakacaktık.

Bu vasıflarda olan kişi ve kişiler bugün dede topraklarında vardır, mevcuttur.

Neler yapılmadı?

Neler yapılmadı da bugüne geldik. Bunun tartışması çok yapıldı ve eminim herkes de buna kendi açısından yaklaştı. Bizim toplumumuz gibi bir toplumda mücadelenin kültürel yollarla olmayacağı, kitap ve dergi yayınlamakla bir yere varılamayacağı, hatta buna istihza

ile yaklaşarak "Hoyratla vatan kurtarılamayacağı" savlarına gidildiğini çok görmüşsünüzdür. Bunu da yadrgamamak lazım. Çünkü kültürel faaliyetlerin bilincinde olmak için hem ilgili hem de bilgili olmak lazım gelir.

Bir çok yerde mukayesesini yaptığımızda donuk yüzlerle karşı karşıya kaldığımız üzümlere itiraz edeyim. Bunun en bariz misali, bugün ulaştıkları yere isyan ettiğimiz ve bizimle aynı vatan toprağını paylaşan "veya paylaşmak istemeyen" bir etnik grup hakkında yabancı medyada yazılan yazı ve makaleleri saymak mümkün değildir. Onun için bu etnik grupla ilgili yabancı yazılan yazı ve makaleleri saymak mümkün değildir. Onun için bu etnik grupla ilgili yabancı dilde yayınlanan kitapların 2800 civarında olduğunu bildiğimizde ve bizim yabancı dillerde ancak 45- kitabımızın olduğunu öğrendiğimizde davayı peşinen kaybettığımızı hissediyoruz. Londra'da arşiv çalışmalarını konusunu da çoğu zaman dile getirmiştik. Aynı etnik gruptan orada kayıtlı yüzlerce araştırmacının yanında Irak Türkmenlerinden bildiğimiz kadanyla yalnız iki kişi bulunmaktadır.

O bakımdan her zaman tekrarladığımız bir hususu da belirtmek isteriz. Irak Türkmenlerinin enformasyon ve bilgi akımı dalgası hep içe dönmüştür. Bizim insanımıza bilgi aktarmak çok önemlidir, tabii, ancak bu bilgi ve tezleri o topraklarda yaşayarak siyasi mücadele veren topluluklara ve yabancı kesimlere aktarmak daha da önemlidir.

Bugüne kadar Bağdat'ta yayınlanan yüzlerce yayın organının arasında bir tane Türkmen söylemini ifade eden yayın yoktur. Türkmenlerin ve yabancıların Türkmen konusunda haber alacakları tarafsız ve objektif bir haber ajansı yoktur ve vatan sathına yayılan bir radyo sistemi üretilmemiştir.

Lider Kim(di)?

Yakın tarihimizde çalkantı yaşayan Türkmen siyasi hareketlerine bakarsanız, değişik bir tablo ile karşılaşmanız kaçınılmaz olur. Üzülerek görüyoruz ki bu davanın öncülünü yakalamaya çalışan her grup veya şahıslar da, sanki dava kendileriyle başladı veya ciddiyet kazandı gibi bir saplantıya takılmışlar, belki buna da inanmışlardır. Ancak bir milli davanın millete mal edilmesi için oluşması gereken şartlar olduğu gibi, izlerinin de zamanla silinmemesi gerekmektedir.

O bakımdan, Osmanlı'dan sonra Irak Türkmenlerinin örgütlenmesi ve ileride bir fikir etrafında toplanması

sağlayan bir ekip vardı ve onların başında da, 1959 yılında Kerkük katliamında kaybettiğimiz Şehit Âta Hayrullah'ın babası olan Hayrullah Efendi bulunuyordu. Onun yanında olan Mustafa beğ, Cemal Efendi, Sadullah Efendi, Şükrü Kapancı, Mustafa Efendi ve Abdurrahman Naci bu davanın öncüleri ve bayraktarlığını yapan kişilerdir.

Onların bayrağı, Âta Hayrullah, Abdullah Abdurrahman ve Nejdît Koçak'lara intikal etmiş ve bu çizgiyi temsil eden nesillere aktarılmıştır. Ancak bütün yaşamında hiç taviz vermeyen ve şahsi çıkarını zerrece ön plana çıkarmayan, ayrıca onların izinden yürüme yürekliliğini gösteren kişi veya kişiler bu davaya layık olur. Böylesi, şu anda vatan topraklarında mevcuttur. Onları orada arayın.

Siyasi Kadro nasıl olmalıdır?

Siyasi kadrolar, milletin bağrından çıkar, milletin beklentilerine cevap verir. Onun için milli hareketlerde tarihi süreç çok önemlidir. "Benim hareketim en iyisidir, onun için milletin kaderi buradan başlıyor" iddiaları ne millet katında kabul görür, ne de bu dava uğruna şehit düşmüş olanlara saygı içerir. Onların tarihine sünger çekmek demektir.

Onun için, Irak Türkmenlerinin siyasi hareketinin köküne inmek lazım gelir. Gerçek normlarda 45 sene önce insanlarımız ve bu ideale gönül verenleri örgütlemiş olan Türkmen Kardeşlik Ocağı misyonunu her zaman bu bakımdan savunmuş ve önermiştir.

Nasıl Kardeşlik dergisi milli çizgimizden çalınıp Başaşçılarla iş birliği yapılarak teslim edilince onu tanımayarak, gerçek çizgisini koruyan Kardeşlik İstanbul'da yayınlanmışsa ve bugün tekrar Türkmen Ocağının otağına dönen Kardeşlik ile özdeşleşmişse, Türkmen Kardeşlik Partisi de bu isme layık okullara iade edilmelidir. Hukuki yönden mümkün olmazsa isim önemli değildir. Önemli olan 1960 ruhunu ve ivmesini tekrar milli topluluklarımıza kazandırmak lazımdır deriz. O zaman herkesin önüne göğsümüzü kabarıp, başımız dik ve alnımız açık, ana rahminden doğan bu siyasi hareketi savunacak ve onun beş yıl, on yıl değil 50 yıllık siyasi bir hareket olduğunu haykıracağız.

Bu iş, lider-kadro hamuru ile olur. Aksi takdirde, bizim çocuk ve torunlarımız da: Irak Türkmenlerinin Lider ihtiyacından bahsedeceklerdir. Tabii, Türkmenlik gurur ve şuurunu muhafaza etmişler ve kurtlar sofrasına yem olmasılarsa!

Dozerle yok edilen Türkmen kimliği...(2-2)

• Kerkük'te bu ortamda yapılacak bir referandum hiçbir gerçeği yansıtmayacağı gibi çatışmalara neden olacak. Bunun ertelenmesi ve Türkiye'nin de dahil olacağı uluslararası bir müdahalenin gerçekleştirilmesi bu yüzden şart. Aksi takdirde şehir Saraybosna'ya dönecek.

• Kürdistan Yurtseverler Birliği'ne bağlı bazı Kürtler hatalarını görmeye başladı. İstikrar için ITC ile diyalog istediklerini de belirtiyorlar. Ama güven kalmadı. Elimizi verirse kolumuzu kapıtırız diye korkuyoruz.

• Kerkük'te savaş olursa bu ordular savaşı olmayacak. Kürt ve Arap milisler arasında kanlı bir terör savaşı olacak. Türkmenler de arada kalacak. Başta İran olmak üzere başka ülkelerin müdahaleleri de durumu daha karmaşık hale getirecek.

İTTP GENEL BAŞKANI ŞAN:

Türkiye'nin müdahalesini bekliyoruz

Cemal Şan, "İster askeri, ister siyasi olsun, Türkiye Kerkük'e mutlaka müdahale etmeli" diyor

ITC bünyesindeki Irak Millî Türkmen Partisi Genel Başkanı Cemal Şan ister askeri, ister siyasi olsun, Türkiye'nin Kerkük'e mutlaka müdahale etmesini istediklerini söyledi.

Kerkük'ü "Türkmen özelliği taşıyan bir Irak şehri" diye tanımlayan Şan, ülkedeki hâkim tarafların Kürt ve Şii olmak üzere Irak'ı ikiye bölmeye çalıştıklarını söyledi.

Şehir üzerinde ne hukuki, ne de tarihi hakları olan Kürtlerin Kerkük'ü siyasi hedefleri için ele geçirmeye çalıştıklarını belirten Şan, Kerkük'teki görüşmemiz sırasında şunları söyledi:

"Kürtler devlet kurmak istediklerini açıkça söylüyorlar. Fakat bunun için petrole ihtiyaçları var. Kerkük'teki demografik yapıyı bunun için değiştiriyorlar. Buna zemin hazırlamak için de Türkmen siyasi kuruluşlarını hedef alıyorlar. Çıkarıcı Türkmenleri kullanıp kukla partiler kuruyorlar ve Türkmenleri bölmeye çalışıyorlar."

Şan'a "hassas" bazı soruları

sormadan da edemiyoruz. Örneğin, ITC'nin Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından kurulup finanse edildiğine dair Amerikan ve Kürt iddiaları hakkında ne düşünüyor?

"Biz Türkiye'nin müdahalesini haklı görüş destekliyoruz. Bu askeri açıdan mı, başka açıdan mı olur ona Türkiye karar verir. Bunu isterken amacımız Türkiye'ye değil, kendimize hizmet etmek. ABD Irak'a karşı sınır ötesi operasyon yaptığına göre, bu hak herkes

için var. Kürtler Irak bayrağı yerine kendi bayraklarını dikince kimse bir şey demiyor, ama bize gelince Irak'a karşı Türkiye'ye hizmet ettiğimizi iddia ediyorlar."

Kürtler ile bazı Türkmenlerin "Birlikte acı çektik ama ITC şimdi bizlere acı çektiren Araplarla işbirliği yapıyor" ithamlarını da sorduk. Sünni Araplarla yakınlıklarını doğrulayan Şan sorumuzu, "Ama bunu da kendi ihtiyaçlarımız için ve Irak parçalanmasın diye yapıyoruz. Irak parçalanırsa bu herkes için felaket olur" diye yanıtladı.

Konu, 1 Mart tezkeresine geliyor. Konuştuğum birçok Türkmen'in bunun reddedilmesini bir felaket olarak gördüklerini hatırlatıyorum. Şan'ın bu konudaki görüşü de şöyle:

"O tezkerenin reddedilmesini bir yerde olumlu görüyorum. Geçseydi Saddam Türkmenleri öldürürdü. Ama şimdi böyle bir tezkerenin geçmesinin tam zamanıdır. Türkiye'de devlet adamları ve halk bize destek vermeli. Kıbrıs Türklerine, Karabağ Azerilerine nasıl veriyorlarsa, bize de öyle destek vermeli."

'Türkiye neredeydi?'

Peki Türkmenler, son 7080- yıl zarfında Irak'taki çeşitli yönetimler tarafından ezilirlerken, Türkiye'den fazla itiraz gelmemiş olmasından dolayı kırıngınlar mı?

"Geçmişe dönük bir

burukluk olduğunu gizlemeyen Şan "Türkiye neredeydi diye soranlar oluyor" diyerek şöyle devam etti:

"İran buradaki parçalarını düşünüyor. Araplar da öyle. Türkler de niçin öyle olmasın? Şimdi bize, 'Türkiye'nin size desteği seçim propagandasından ibarettir, arkası gelmez' diyorlar. Bizim için önemli olan destektir. Nedeni ikinci plandadır. TBMM'de Kerkük konusunda yapılan son oturum bizi bu açıdan sevindirdi."

IRAK ANAYASASI'NIN KERKÜK TAKVİMİ

Kürt ve Türkmenler Kerkük'e dönecek, Araplar ise gidecek

Irak Anayasası'nın 140'ıncı maddesi, Saddam zamanında

Kerkük'ten kovulanların geri gelmelerini, yerlerine yerleştirilmiş olanların da geldikleri yerlere gönderilmelerini öngörüyor.

Bu da özetle Kürt ve Türkmenlerin Kerkük'e dönmeleri, Arapların ise gitmeleri anlamına geliyor. "Normalizasyon" olarak tanımlanan bu aşamanın ardından şehirde "şeffaf" ve "adil" bir sayımın yapılması öngörülüyor, ki bunun nisan ayında yapılması planlanıyor. En geç aralık ayındaysa, Kerkük'ün statüsünü belirleyecek bir referandumun yapılması gerekiyor.

Bu konuda Bush yönetiminin desteğine sahip olan Kürtler, söz konusu takvimde ısrar ederlerken, uluslararası gözlemciler bu sürecin beklendiği gibi işleyeceğini sanıyorlar. Zira "normalizasyon süreci" Kürt manipülasyonu nedeniyle "normal" bir şekilde ilerlemeyen, sayımın ve ardından yapılacak referandum için gerekli sağlıklı koşullar da oluşmuş değil.

YARIN: Kürtler, "Kerkük bizim Kudüs'ümüz" diyor

KERKÜK'ÜN BİR TÜRK ŞEHİRİ OLDUĞU GERÇEĞİNİ KİMSE İNKAR EDEMİYOR

Kürtler bile Türkmence konuşurdu

KDP'ye bağlı Hawler Post gazetesinin eski genel

yayın yönetmeni Rebwar, Kerkük'le ilgili sorum üzerine, "Eskiden birçok Kürt, şehirli görünmek için Türkmence konuşurdu. Çünkü onlar köylü, Türkmen şehirliydi" dedi

KERKÜK YENİ SARAYBOSNA MI? 172007/2/

Semih İdiz 'Ateşin düşeceği' kenti gezdi

FOTOĞRAFLAR: Namık Durukan

Iraklı Kürtler, Kerkük'ün "Kürt kimliğini" kanıtlamak için bu günlerde hummalı bir çalışma içindeler. Raporlar ve konferanslar peş peşe geliyor. Niyetlerini de gizlemiyorlar. Amaçlarına ulaşmak üzere olduklarına da inanıyorlar. "Kerkük yakında Federal Kürdistan'a bağlanacak, ardından da başkentimiz olacak" diyorlar.

Neye dayanarak bu şehre sahiplendiklerini sorduğunuzda da demografiye, tarihe, coğrafyaya ve kültüre işaret ediyorlar. Bunların tartışmaya açık konular olduğunu ise asla kabul etmiyorlar.

Oysa, Prof. Dr. Mahir Nakip'in son derece ayrıntılı olan "Kerkük'ün Kimliği" adlı kitabı gibi saygın Türk araştırmaları bir yana, Batı'da yapılan araştırmalar dahi Kürtleri bu konularda doğrulamıyor. Kürtlerin yaşadıkları genel bölgeyi Van Gölü'nü de içine alacak şekilde geniş bir alana yayılan CIA haritaları dahi, Kerkük'ü bu bölgenin dışında gösteriyor.

Bu çelişkiyi Kerkük'e hareket etmeden önce Erbil'de tanıştığım Kürt gazeteci Rebwar Kerim Welî'ye sormuştum. Kendisine takılarak, "Söylesene, kulağında Kerkük türkçüleriyle mi büyüdün? Yaşamın boyunca 'Ah Kerkük! Vah Kerkük!' diye mi yandın?" demiştik.

En ileri tezde bile yok Kürdistan Demokrat Partisi'ne (KDP) bağlı "Hawler Post" gazetesinin genel yayın yönetmeniyken, "fazla objektif olmaya başladığı" gerekçesiyle bir gecede, kendisini kapıda bulan biri olarak samimi olacağını da tahmin ediyordum.

Çok güzel Türkçe konuşan Rebwar, "Hayır" demişti. "Zaten Kürtler de Kerkük'ün

şehir olarak Türkmen olduğunu inkâr etmiyorlar" diye ekleyerek hoş bir tarihi anekdot aktarmıştı.

"Eskiden birçok Kürt şehirli görünmek için Türkmence konuşurdu. Çünkü onlar köylü, Türkmen şehirliydi. Olayın özeti de galiba bu. Kerkük Türkmen iken, köylü Kürt'tü. Tabii, Saddam her şeyi altüst edene kadar."

Kürt tezinin en hararetili savunucularından Kürt araştırmacı Nuri Talabani bile, uluslararası gözlemcilerle "Kerkük'ün Kürt olmadığını" itiraf etmiş bulunuyor. Buna karşın, "Fakat gene de Kürdistan'ın içinde yer alan bir şehirdir" diye oldukça zayıf bir savunma getiriyor.

Ancak, bu söylenenlerden sonra, Kerkük'ün niçin Irak Cumhurbaşkanı Celal Talabani'nin de Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) lideri olarak sık sık belirttiği gibi, "Kürtlerin Kudüs'ü" olduğunu anlamak daha da güçleşiyor. Bir yerin "Kudüs" olması için tarihe dayanan

bir duygusal bağın olması gerekiyor. Oysa bugün Kerkük'ün içinde Kürtlere ait tarihi eser yok gibi.

Hayalleri süsleyen petrol Anlaması güç olmayan husus ise, Kerkük petrollerinin, bağımsızlık için Kürtlere gerekli olan ekonomik kaynağı sağlayacak olmasıdır. Kürdistan Yerel Yönetimi Başbakanı Neçirvan Barzani'nin, "Kerkük'ü, petrolü için değil, geçmiş acılarımızın şehri olduğu için istiyoruz" demesi de zaten gözlemcilerce fazla inandırıcı bulunmuyor.

İşte bu petrol odaklı stratejik amacı güden Kürtler, ABD'nin Irak'a girmesiyle önceden hazırlanan bir planı devreye sokmuşlar. Amerikan gazetelerinin dahi zamanında ayrıntılarıyla tespit ettikleri gibi, niyetlerinin Kerkük'ü ele geçirmek olduğunu ilk günden belli etmişler.

Saddam'ın düşmesinden hemen sonra şehre giren peşmergeler, bir yandan

Araplarla Şii Türkmenlerin evlerini talan ederken, diğer yandan Kerkük'teki resmi dairelere, üstelik Amerikalıların gözleri önünde, el koymuşlar. İlk iş olarak nüfus ve tapu dairelerini yakmaları ise, şehrin demografik yapısına dönük bir planın devrede olduğunu gösteriyor.

Bazı KYB yetkililerinin şimdi "Ciddi hatalar

yapıldığını" itiraf etmelerine karşın, Kürtlerin amaçlarının büyük ölçüde hasıl olduğu da bir gerçek. Şimdiki amaçları ise fiili durumu yasallaştırmak. Bunun için de bu yılın sonunda yapılması gereken referandumu bakıyorlar.

Havada her türlü rakamın uçuşmasına rağmen, merkezi Brüksel'de bulunan ve Kuzey Irak'ı yakından takip eden Uluslararası Kriz Grubu'nun (ICG) son tahminlerine göre, Kerkük vilayetinin 2003'de yaklaşık 850 bin olan nüfusu, bugün bir milyon yüz bini geçmiş durumda.

Saddam'ın 10 bin kadar Kürt ailesini kovduğunu belirten ICG yetkilileri, geri dönen Kürtlerin sayısının ise bunun kat kat üstünde olduğunu belirtiyorlar. Bu ilişkiyi de, KYB'nin Kerkük sorumlusu Rafat Abdullah Hamarış'a soruyoruz.

Radikal Araplarla ortalığı karıştırmak isteyen köktendincilerin saldırılarına karşı sıkı bir şekilde korunan KYB binasında konuştuğumuz Hamarış, "Bu iddiayı kabul etmiyorum" diyor.

"Saddam bizleri kovdu. Şimdi geri geliyoruz. Ben 1982'de annem ve üç kardeşimle birlikte kaçmak zorunda kaldım. Şimdi dört aile olarak geri döndük. Oğlumu da yakında evlendireceğim. Onun da bir ailesi olacak. Burada doğal bir nüfus artışından söz ediyoruz."

ITC için zorluk çıkarıyor? Hamarış ve tanıştığımız diğer Kürt yetkililer hem nüfus hem de mal mülk konularında Irak Türkmen Cephesi'yle (ITC) işbirliği yapmak istediklerini, ancak yüz bulamadıklarını söylüyorlar. "Amaçları Türkmenlere değil, Türkiye'ye hizmet" iddiasında bulunuyorlar. KYB'li Tayyir Şukur de bunlardan biri.

"Türkmenler Irak'ta dördüncü kavmiyetken, Kürdistan'da ikinci kavmiyet

olacaklar. Irak'ta ne bakanları ne başka yetkilileri varken, Kürdistan'da oldu ve daha da olacak. Zaten Araplarla yaşamak çok zahmetlidir. Bunu en iyi kendileri bilir. Türkmenle Kürt arasındaysa bir sorun yoktur. Ortak aile ise çoktur."

Nitekim Kerkük'te konuştuğumuz İbrahim Hamza Aziz adlı Kürt polis komiseri de annesinin Türkmen olduğunu söyledi bize. "İnancımız, kültürümüz, âdetlerimiz bir. Birbirimizin dilini de konuşuyoruz" diyor Hamza Aziz. "Şimdi birileri bunu bozmaya çalışıyor" diye de ekliyor. Bu arada Türkiye'ye duyduğu hayranlığı da gizlemiyor. Bodrum'u bile görmüş ve unutamıyormuş.

KÜRDİSTAN YEREL PARLAMENTO BAŞKANI ADNAN SORUYOR:

Tarık Aziz, "Türkmen yok" dediğinde neredeydiniz?

Erbil'de konuştuğumuz Başkan Mufti şunları söylüyor: Türkmenlere otonomi vereceğiz ve demokrasimizin temel taşı olacaklar

Kürdistan Yerel Yönetimi Parlamentosu Başkanı Adnan Mufti, Kerkük'ün kendilerine geçeceğinden kuşku duymuyor. Türkmenlerin önemli bir bölümünün de kendileriyle yaşamak istediğini savunuyor.

Türkiye'yi ise Kuzey Irak'ta zorluk çıkarmakla suçluyor. Erbil'de konuştuğumuz Mufti özetle şunları söyledi: "Türkiye'de bazıları Kerkük konusunu kullanıyorlar. Saddam Kürtlerle birlikte Türkmenleri de ezerken neredeydi Türkiye? Türkmenlerin Türkmen olduklarını

söylemeleri yasaktı. Biz gene Kürt olduğumuzu söyleyebiliyorduk. Ama onlar ya Kürt ya da Arap olduklarını söylemeye zorlanıyorlardı. Tarık Aziz (Saddam'ın Dışişleri Bakanı), Ankara'da herkesin önünde "Irak'ta Türkmen

yok" dediğinde, neredeydi Türkiye?

Türkmenlere diyoruz ki, Kerkük bize geçtiğinde çıkarları bizimle birlikte olmalarından geçiyor. O gün geldiğinde Türkmenler Kürdistan'ın ikinci unsuru olarak önemli görevlerde bulunacaklar. Bunu daha şimdiden yapıyorlar. Ayrıca kendilerine otonomi vereceğiz ve bu demokrasimizin temel taşı olacak.

Kerkük hem tarihi, hem de coğrafi olarak Kürdistan'ın bir parçasıdır. Kerkük şehri çevreleyen köyler ve kasabalar neredeyse tümüyle Kürt'tür. Türkiye Kerkük'e 600 bin Kürt yığdığını söylüyor. Bu asılsız bir iddiadır. Kaldı ki, birçok Kürt geri dönmek istemiyor çünkü orada ne toprakları kalmış, ne de iş var kendilerine.

Bağdat'ta yaşayan birçok Türkmen de aynı nedenlerle dönmek istemiyor. Türkmenlerin hepsi Irak Türkmen Cephesi gibi düşünmüyor. Erbil'de okulları, televizyonları, partileri var. Parti mensuplarının neredeyse tümü eski ITC üyesi. Aralarında ITC kurucu üyeleri bile var. Ama şimdi bizimle olmayı tercih ediyorlar. ITC'nin eski başkanlarından Dr. Muzaffer Arslan da Cumhurbaşkanı Talabani'nin danışmanı olarak Bağdat'ta bulunuyor. ITC'nin oylarına da

bakarsanız zaten sürekli düşüyor. Buna rağmen ITC'nin önemli olduğunu söylüyor ve bizimle hareket etmesini istiyoruz. Ancak onların da Türkiye'nin çıkarlarını değil, Türkmenlerin çıkarlarını kollamaları lazım. Kerkük'ün statüsünü belirleyecek referandum ile ilgili 140. maddeden anayasamızın değişmez bir parçasıdır. Bu maddenin uygulanması herkesi memnun etmeyecek.

Türkiye bu süreci destekleseydi engeller daha kolay aşılırdı. Ancak Türkiye, ITC'yi daha da katı yapıp, gayri kanuni Arap unsurlar ve köktendincilerle işbirliğine itiyor. Ben Türkmenlerin çoğunun Federal Kürdistan'ın bir parçası olmak istediklerine

inaniyorum. Nedeni de malum. Bizim bölgemiz güvenli ve istikrarlı. Erbil'de Türkmenlerle Kürtler arasında hiçbir sorun

yaşamamıştır.

Türkiye bana bir Avrupa demokrasisi gibi görünüyor. Ama Türk olmanız koşuluyla. Ankara'da yapılan Kerkük 2007 konferansı ise dostane değildi.

İhtirasların odağındaki petrol

Kerkük'ün çok zengin petrol yataklarına sahip olduğu 19. yüzyılın sonlarında bilinmesine rağmen en büyük kaynak ancak 1927 yılında, şehre yakın olan Baba Gürgür'de çıkarılabildi. 1934 yılında Irak Petrol Şirketi'ne geçen Kerkük yatakları, bugün de Irak'ın Kuzeyindeki petrol endüstrisinin kalbini oluşturuyor.

10 milyar varillik ispatlanmış rezervelere sahip olan Kerkük, günümüzün savaş koşullarında bile günde bir milyon varile yakın petrol

da Türkiye'ye önemli bir koz sağlıyor.

ARALARINDA KOLEKTİF BİR SİYASİ KİMLİK OLUŞTURUP ÜÇÜNCÜ UNSUR OLMAKTAN UZAK GÖRÜNÜYÖRLER
Türkmenler paramparça

Türkmenlerin nüfusu için 1 ile 3 milyon arasında sayılar telaffuz ediliyor. Ancak aralarında birlik yok. Bu yüzden de 275 sandalyeli Irak meclisinde farklı partilerden sadece 9 Türkmen bulunuyor

KERKÜK YENİ SARAYBOSNA MI?
182007/2/

Semih İdiz 'Ateşin düşeceği' kenti gezdi
FOTOGRAFLAR: Namık Durukan

Irak'ta kaç Türkmen var? Hepsini birlik içinde mi hareket eder? Irak Türkmen Cephesi'nin (ITC) siyasi gücü nedir? Kerkük ve Erbil'de bulunduğumuz süre içinde bu sorulara da yanıt aradık. Ancak mevcut karışık ortamda net yanıtlara ulaşmanın mümkün olmadığını gördük.

Kürtler, Türkmenlerin sayısını düşük göstermek isterlerken, Türkmenler de kendi sayılarını yüksek göstermeye çalışıyorlar. Geçmişte "Turancılık" korkusuyla ülkede Türkmen olduğunu dahi kabul etmeyen ve Sünni Türkmenleri "Arap" diye gören Sünni Araplar ise net bir şey söylemiyorlar. "Çoğu, çoktan gitmiş" diyorlar.

Şii Araplar ise "Şii" kimliğini ön planda tutuyorlar. Şii Türkmenlerin bir bölümü de bu kimliği benimsemiş bulunuyorlar. Bu yüzden İran'a Türkiye'den daha yakın duruyorlar. Ama bu da mutlak bir kural değil, zira Şii Türkmenler arasında Türkmen kimliğine sıkı sıkı bağlı olanlar da çok.

1957'den sonra kayıt yok Türkmenlerin sayılması 1957'den sonra yasaklandığı için bu konuda resmi kayıtlar tutulmamış. Günümüzdeki nüfusları için bir ile 3 milyon arasında rakamlar telaffuz ediliyor. Konuya demografi bilimi açısından yaklaşan araştırmacı Erşat Hümmüzlü, 1957'de gerçekleştirilen ve nispeten güvenilir olan son sayımı ele alarak bir projeksiyon yapıyor.

O sırada 6.3 milyon olan nüfusun içinde Türkmenlerin sayısı 567 bin olarak çıkmış. Yüzde 2.5 olarak tespit edilen yıllık nüfus artışı oranını esas alan Hümmüzlü, bugün 25 milyon olduğu söylenen Irak nüfusu içinde en az iki milyon Türkmen olduğunu tahmin ediyor.

Sümer ve Türkler

Nurettin Musullu

Araştırmak ilimin anahtarıdır. İşte bu hikmete dayanarak bilim ve marifet dalları keşifler sayesinde sürekli olarak gelişmektedir. Gerek laboratuvar gerekse gizemli şeyleri açıklığa kavuşturmak gerekse araştırma vesileleri ile insanlığı sürekli geliştirmenin peşindedir. Bu yüzden çabalar, yetenekler, araştırmalar ve incelemeler her birin yeni bir adım atarak değişik alanlarda gelişmeyi sağlamaktadır. Buna dayanarak, çeşitli alanlarda çalışan araştırmacılar tarihi belgelere büyük bir önem göstermektedirler. Bu tarihi araştırmaların başında gelen araştırmaların birisi Mezopotamya ve Orta Asya uygarlıkları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Irak'ın Sümerli ve Türkmenistan arasındaki ortak noktaları araştırarak tarih ve dilleri arasında karşılaştırmalar yapmışlar. Dr. İbrahim Ahmet Rızfate "Beşeriyet ailesi", Lioner Dolly'nin "Mezopotamya uygarlığı", Dr. Ahmet Süse'nin "Mezopotamya uygarlığı" ve birçok Arap ve yabancı

kitap ve ansiklopediye bu konuya yer vermiştir. Avukat Mahmut Kasap hoca Türkmeneli gazetesinin 01.10.1994'te yayınlanan 3ncü sayısında birçok kaynaklara dayanarak "Milattan önce Türkmenlerin tarihi" adlı makalesinde belgelere dayanarak, Türkmenlerin çok eskiden beri Mezopotamya'daki varlıklarını göstermiştir. 11.11.1998'de Av. Sanan Ahmet Ağa hoca birçok tarihi belgelere dayanarak, çıkardığı "Türkmen asaleti" adlı kitabında Türkmen çivi yazısı tarihinden buyana varlıklarını göz önüne koymuştur. Kardeşlik dergisinin 1964'teki 5nci sayısı Mezopotamya'da Türkmenler ve Sümerler arasındaki dil, arkeoloji, heykel ve malzemeleri arasındaki ortak noktaları dile getirmiştir. Makalede Mezopotamya ve Orta Asya insanları arasında birçok ortak noktaları bulunduğunu ifade etmiştir. Söz konusu araştırmalar arzulanan seviyelerde olmamasına rağmen ve incelikli bilgiler içermemesine rağmen Mezopotamya'da

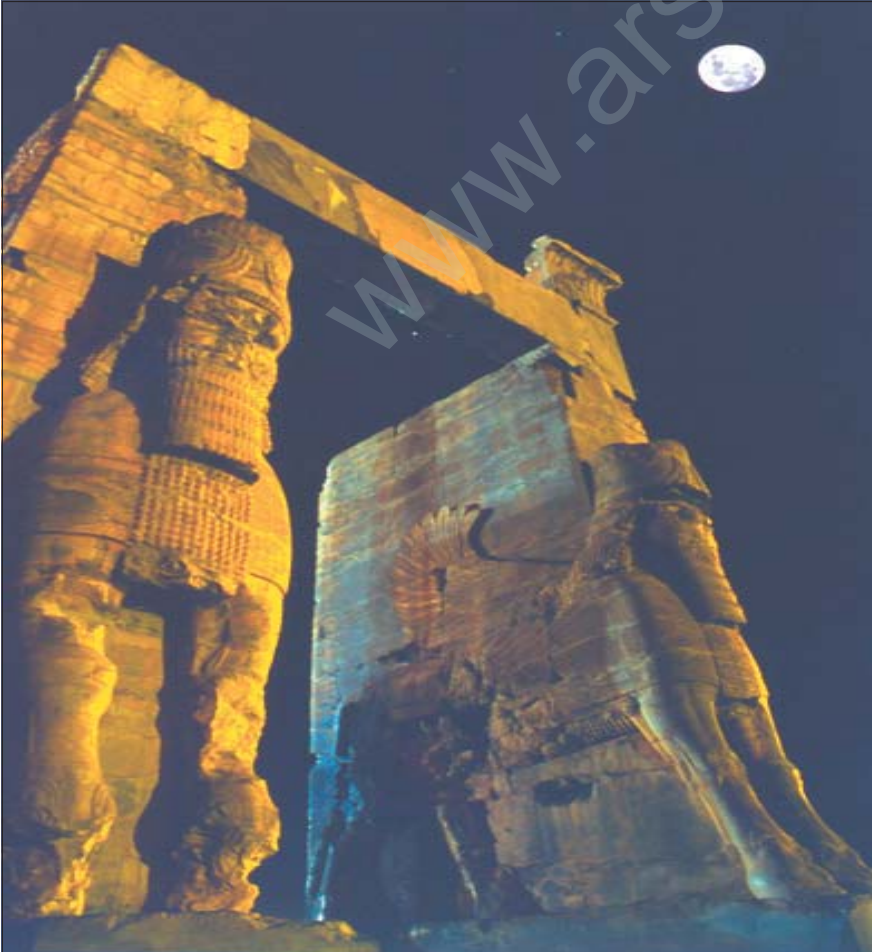
Türkmenlerle Sümerliler arasındaki ilişki ve bağ noktasını göstermiştir. Bu konuyla ilgili Arapça yazılar bulunmamaktadır. Bu da tarih hakkında yapılan bir haksızlıktır. Ancak birçok müsteşrik ve yabancı yazarlar bu konuya değinmişlerdir. Arkeoloji araştırmalar uzmanı Alman araştırmacı ve Prof. Beckman Jerry 1998'de "Türkmenler-Sümerliler, Türkmenistan-Mezopotamya" araştırmasını sunmuştur. Türkçeye Dr. Dursun Ayhan tarafından çevirilen söz konusu araştırma tarihi, kültürel ve dil arasındaki bağlara dayanarak Sümerliler ve Türkler arasındaki bağ noktalarını dile getirmiştir. Iraklı tarihçilerin çoğu araştırmalarında bu konuya yer vermemişlerdir. Araştırmacılar Sümerliler Mezopotamya'ya gelişleri hakkında yer vermemişlerdir. Okullardaki eğitim müfredatında Sümerlilerin asılları hakkında yeterince bilgi vermemişlerdir. Bu kitaplarda Sümerlilerin Mezopotamya asil sakinleri olmadıkları ancak başka

bölgelerden geldiklerini göstermişlerdir. Türk ansiklopedisi 30ncü bölümü 19-15ncü sayfalarında Dr. Taki Dabbağ'ın yazıları bulunmaktadır.

Bu bilgiler Türk ansiklopedisi 30ncü bölüm, sayfa 119-115, Dr. Teki Dabbağ'ın Tarihte Irak adlı kitabının eski Irakla ilgili bölümünde 68-66-59 sayfalarında yayımlanmıştır. Mezopotamya'ya göç eden Sümerler, Asuriler, Akad, Babililer ve Aramiler burada kurdukları medeniyet değerlerinden daha üstündür. Sümer medeniyeti o dönemdeki diğer medeniyetlerden çok farklıydı. Çünkü Sümer medeniyeti değişik etnik köken ve dinden oluşuyordu. Sümer medeniyetinden kalan eserleri iyice incelediğimiz takdirde birçok kimsenin bu medeniyet hakkında çıkardığı sözlerin yalanlayacaktır. Mezopotamya'daki Sümerler ve Türkmenistan'daki Türkler arasında birçok ortak noktalar bulunmaktadır. Sümerlerin anayurdu olan Türkmenistan'ın Aşkabat şehri yakınında bulunan tarihi eserler Mezopotamya'daki Sümer medeniyeti eserlerine benzemesi bu iki taraf arasındaki ortak noktaların ne kadar yakın olduğunu göstermektedir. Araştırmacılar Türklerin Orhun abidesine dönerek, Sümerlerin ve Türklerin aynı dilden geldiğini belirterek, Sümerlerin Asyalı olduklarını belirtmişlerdir. Sümer ve Akad dilleri uzmanı Dr. Fevzi Reşit 19.02.2002'de yayımlanan Zevra gazetesinin 124ncü sayısında Sümerlerin dilleri Ural Altay dilleri grubuna mensup olduğunu belirtmiştir. Macaristan, Finlandiya ve Türk dili aynı bu dil grubuna mensup olduğunu söyleyen Dr. Fevzi Reşit Sümerlerin Sami soyundan olmadıklarını doğrulayarak Ari soyundan da olmadıklarını belirtmiştir. Gerçekleri araştırırsak, Sümerler ve Türkler arasındaki birçok ortak noktalar bulabiliriz. Birçok tarihi eserler araştırmacıları Sümerlerin Mezopotamya'ya kuzeyden güneyine kadar yerleştiklerini

belirterek, bu yurdun asil vatandaşlarını olmadıklarını Arap adasına yerleşen Samiler gibi diğer bölgelerden gelen göçmenler olduğunu belirtmişlerdir. Irak, Türkiye, Suriye, Habur, Şagır, Telbaze, Telhalaf, Kerkimış ve Telkitepe bölgelerinde bulunan tarihi eserler bütün bunları kanıtlamaktadır. Orak, Çamur Çömlek gibi eseri eşyalar Türkiye'de de bulunmuştur. Benzer tarihi eserlerin Irak'ın kuzeyinde Suriye'de ve Küçük Asya'da bulunması başka bir kanıttır. Sümerli mezarlığındaki iskeletleri araştıran araştırmacılar Orta Asya'da bulunan iskeletlere çok benzediklerini belirtmişlerdir. Dil açısından ise, kaynaklar Sümer dilinin hiçbir dilde bulunmadığı özelliklere sahip olduğunu belirterek, müfredat ve gramer açısından diğer dillerden çok farklı olduğunu belirtmişlerdir. Sümerlerin dili Mezopotamya'da yerleşen ve kuzeydoğudan gelen kabilelerin dillerine çok benzediğini belirten uzmanlar Sümer ve eski Türk dili arasında ortak olan 350 kelimedenden fazla bulunmasına dikkat etmektedirler. Bu da eski dil uzmanlarınca gösterilen başka bir kanıttır. Bütün belgeler gerçekleri göstermektedir. Türkmenler Mezopotamya'da ilk medeniyet kurduklarını göstermektedir. Ancak bu gerçekler gizlenmeye çalışılmaktadır. Ama ne yazık ki, hiçbir şey gerçekleri gizleyemez ve saklayamaz. Bilim ve marifetin güneşin doğduğunda karanlık ve batıl kalmayacaktır.

Kaynaklar: - Zevra gazetesi sayı 24.02.2000 ,142- Mezopotamya medeniyeti Welly Leonard- Sümer Türkmenler- Mezopotamya Türkmenistan - Beckmart Jerry- Berlin'deki Türkmenler Kültür Cemiyeti tarafından tercüme edilen bir araştırmadır. - Beşeriyet ailesi, Dr. İbrahim Ahmet Rızkane- Eski medeniyetler tarihi, cilt - 1- Dr. Taha Bakır - Tarihte Irak - bir grup uzmanlar tarafından çıkarılan bir kitap.- Türkmen halk edebiyat sanatı , Dr. İbrahim Dakuklu.

Irak Türkmen İlleri (1-2)

Kerkük

Kerkük Irak'taki şehirlerin en antik ve ana şehirlerindedir. Çivi (Mismari) yazıtlarda tespit edildiği gibi, Erbil şehrinde daha antik bir şehirdir. Kerkük Aramiler'in kaynaklarına göre şöyle geçer: (Karka Di Bet Seloks) yani Selokin veya (Kark Seluks) nasıl ki tıpkı Irak'ta Selçuklular döneminde (M.S. 1312-1315) yıllarında kalkınmış durumda olan bir şehirdir. Selukiler sülalesinin kurucusu olan Selukiz, bir sur inşa ederek içinde binalar yaptı ve şehir krallığına bağlı olan bölgenin merkezi haline getirdi. Suryaniler veya Aramiler'in kaynaklarında ise Kerkük (Kuret Bacermi), diğer Suryani kaynaklarda ise (Beyt Garmay) diye adı geçer. Yakut El-Hamavi'nin (Mucam Büldan)'ında ise Karhin diye geçer. Kerkük sözcüğü ise ilkin (Ali El-Yezdi)'nin Zafer Namesinde geçer. Buda Timurlenk'in saldırıları tarihidir. (-1338 1534) yılları arası Kerkük, Ak ve Karakoyunlu Türkmen Devletleri mülkiyetine tabi idi. Timurlenk'in saldırısından kısa bir süre sonra 1. Devlet Başkanı (Şah Kara Yusuf) Kerkük'te yaşadı ve orada öldü. Elğayyasi yaklaşık 1258 yıllarında şehrin adını şimdiki adı olan Kerkük olarak tespit etmiştir. Olayların değişmemesine rağmen, süphezis bu iki ad şöret açısından bir yarış içerisindeydiler. Güçlü-güçsüz, eski-yeni çatışması gibi, taki güçlü hasmını kazandı ve eski yeni tarafından açıldı. Dr. Mustafa Cevat 1954 yılında Ehli'l El-Nafit dergisininin 40. sayısında şöyle yazıyor: "Anlaşılan Kerkük'ün adı Karhini'den Kerki'ye dönüştükten sonra Farsça kısaltma adı olarak Kerik adlandı ve sonraları Kerkük hakkında tespitler yapılmamış, ama bu ik addan nasıl türediğine

değinememiştir. Kerkük'ün kalabalık yerleşim merkezine dönüşümü ve tehlikeli konumlara gelmesinin nedenleri ise, dünyanın en zengin petrol yataklarından olan ve bu bölgenin üstündeki yayılan tam ortasındaki durumdur. Şehrin ortasından geçen nehrin adı Hasa su'dur. Bu nehir şehri ortadan ikiye bölmüş, birincisi antik batı yakadır ve bu yakada Kale bulunur. İkincisi ise yeni batı yakasıdır. Yayla gibi bir arazinin üzerindedir. Bu yakanın en antik ve meşhur mahallesi Korya mahallesi'dir.

Kerkük'te En Meşhur Camiler

- 1- Avcı Mahallesinde Halil Ağa Camii.
- 2- Şatırlu Mahallesinde Arslan Beg Camii.
- 3- Ahi Hüseyin Mahallesinde Hac Ahmet Ağa Camii.
- 4- Meydan Mahallesinde Hasan Paşa Pakız Camii.
- 5- Ağalık Mahallesinde Hasan Mekki Camii.
- 6- Kale yanında Büyük Camii.
- 7- Pıryadi Mahallesinde Tokatlı Camii.
- 8- Büyük Çarşı içinde molla İlyas Camii.
- 9- Ahi Hüseyin Mahallesinde Naip Camii.
- 10- Korya yanında Begler Mahallesinde Ali Bep Camii.
- 11- Şatırlu Mahallesinde Kral Mehmet Paşa Camii.
- 12- Kerkük Kalesinde Daniyel Camii.
- 13- Kerkük Kalesinde Ulu Camii.
- 14- Kerkük Kalesinde Nakışlı Minare Camii.
- 15- Büyük Kerkük Camii.
- 16- Hacı Abid Camii.
- 17- İbrahim Beg Camii.
- 18- Hac Abdulrazzak Camii.
- 19- Ali Beg Camii.
- 20- Şeyh Hüsamettin Camii.
- 21- Molla Kavun Camii.

Kerkük Şehrinde Mezar ve Mezarlıklar

- 1- İmam Kasım Mezarı-İmam Kasım Mahallesindedir.
- 2- Kerkük Kalesinde Üzeyir Peygamber ve Daniyel Peygamber Mezarları.
- 3- İmam Ahmet Mezarı.
- 4- İmam Zeynel Abidin Mezarı.
- 5- Yel İmam Mezarı.
- 6- Abu Uluk Mezarı-Musalla Mahallesinde.
- 7- Ocağ Mezarı-Musalla Mahallesinde.
- 8- Gözülü Baba Mezarı.
- 9- Seyit Kızı Mezarı-Musalla Mahallesinde.
- 10- Ömer Mendan Mezarı.
- 11- Molla Abdullah Mezarı-Tepede.
- 12- Ali Beg Mezarlığı.
- 13- Şehitler Mezarlığı.
- 14- Ahmet Ağa Mezarlığı.

Mukaddes Yatırlar

- 1- Kalenin yakınında İmam Kasım'ın yatırında camii içinde bulunmaktadır.
- 2- Kerkük şehrinin Tisin Mahallesinde Sultan Saki yatırı.
- 3- Dakuk nBelediyesi sınırlarında İmam Mehmet El-Bakır.
- 4- Musalla Mahallesine düşen İmam Mehmet yatırı.
- 5- Hac Süleyman yatırı.
- 6- Hac Bekir yatırı.
- 7- Kale yanında Nebi Daniyel'in yatırı camii içinde bulunmaktadır.
- 8- Kerkük şehrine bağlı olan Şuvan ilçesinde Ömer Mendan yatırı.
- 9- Abu Uluk yatırı.
- 10- Ocağ yatırı.
- 11- Gözülü Baba yatırı.
- 12- Yel İmamı yatırı.
- 13- Avcı Mahallesinde Şeyh Mustafa yatırı.
- 14- Şatırlu Mahallesinde Demir Baş yatırı.
- 15- Seyit Abdulcelil yatırı.

Kerkük Hanları

Kerkük şehrinde önemli coğrafi konuma sahip olmasının nedeni ticari kervanların sık sık uğramalarına ve ticari

alışverişlerin yapılmasıyla önemli bir merkez haline gelmiştir. Bu kervanların başında bulunan sorumluya Kervancıbaşı ünvanı verildi. İşte bu sözkonusu kervanların da, uzun ve yorgun bir yorgunluktan sonra, dinlenecek bir yer arar ve uğradı. Bu dinlenme yerine Han adı verilmiştir. Kerkük'te hanların nadide bir mimari ile inşa edilmesi Türkmen sanatkarların hanlara verdiği harika doğu figürleriyle inşa edilmesidir. Kerkük'te 15'den fazla han bulunmaktadır.

Kerkük Şehrinde En Meşhur Hanlar

- 1- Gazi Hanı.
- 2- Hurma Hanı.
- 3- Esat Beg Hanı.
- 4- Çukur Hanı.
- 5- Nasih Beg Hanı.
- 6- Gavur Hanı.
- 7- Gümrük Hanı.
- 8- Abdullah Hanı.
- 9- Yoğurt Hanı.
- 10- Belediye Hanı.
- 11- Gülbani Hanı.
- 12- Tah Beg Hanı.
- 13- Dede Hamdi Hanı
- 14- Aukaf Hanı.
- 15- Sadık Sarraf Hanı.
- 16- Seit Ömer Hanı.
- 17- Korya Hanı.

Kerkük'te En Önemli Tarihi Eser Yerleri

- 1- Çağlar önce 6000-4000 M.Ö. tarihine dönen eseri tepeler Kara Tepe ilçesidir.
- 2- Karaoğlan yöresinde-Kifri kasabasında kireçli nakışlar, kireç ve taşla yapılan binaların kalıntısı. İçinde yedi mağara ve dağ üstünde. Baba Şasuvare eseri yer Kızlar Kalesi denir.
- 3- Tuzhurmatu'da-Yazısından bellidir ki bu yöre eskiden Hırışto adı ile tanınmış ve eski Babil döneminden kalmıştır.
- 4- Dakuk yöre: Tarihi ve önemli bir yöredir. Adı ilk kitaplardan gelmiştir. Bu yörenin çağlar boyu tarihi eserler yönünden zengin olduğunu göstermektedir.
- 5- Tazehurmatu Beldesi: Uzak tarihe dayanan Aşuriler dönemine ait yüksek eserler tepe içindedir.
- 6- Tirkalan Köyü: Kerkük şehrinde 22 km. uzakta kalır. Yakınında da büyük tepe Yorgan Tepe diye, eski Nozi şehrinin kalıntıları bulunmaktadır. Türkmen yörelerinde eseri yerlerin bulunması toplumumuzun asalet ve kökeni tarihin derinliğini belirtmektedir.

Musul

Musul-Kerkük bölgesi, üzerinde bulunduğu coğrafyanın Anadolu ile Asya ve dolayısıyla Avrupa ile Asya arasında tarihi bir yol ve geçiş mevkii taşınması, içinde yer aldığı Mezopotamya

bölgesinin daha ilk çağlardan beri dünyanın en önemli kültür ve medeniyetlerinin doğup geliştiği ve yaşadığı çok önemli bir merkez olması, sahip olduğu yer altı kaynaklarının zenginliği ile her zaman için ilginç odayı ve cazibe merkezi olmuştur. İlk çağların en önemli medeniyetlerinden ikisi olan Asur ve Babil burada kurulmuş ve yaşamıştır. Kerkük şehri Asurlular tarafından kurulmuş, Musul ise yine bu medeniyetin dini merkezi olmuştur. İlk çağ dünyası içinde önemli merkez olan Musul-Kerkük bölgesi, İslam Medeniyeti içinde de müessiriyetini korumaya devam etmiştir. Hz. Ömer zamanında İslam topraklarına katılan Musul-Kerkük, Emevi ve Abbasi Devletlerinin belli başlı şehirlerinden ikisi durumundaydı. Musul-Kerkük bölgesinin Türk tarihi açısından da oldukça önemli bir yeri vardır. Özellikle Türklerin Anadolu'ya yerleşmeleri ve burayı vatanlaştırmaları sırasında Musul-Kerkük önemli bir üs vazifesi görmüştür. Arap milliyetçiliği güden Emeviler'den sonra hakim olan Abbasiler zamanında, Türklerin devlet içinde müessiriyetlerinin Kerkük üzerindeki nüfuzlarının artmasına da yo açmıştır. Büyük Selçuklu Devleti'nden sonra, Osmanlı Devleti hakimiyetine kadar geçen süre içinde Musul bölgesinde Irak Selçukluları, Zenginler, Erbil Atabeyliği, Karakoyunlu, Akkoyunlu ve Safeviler gibi birçok Türk Devleti kurulmuş ve bu devletlerin hakimiyetleri döneminde de Türkmenistan'dan gelen Türkmenler sayesinde bölgedeki Türk nüfusu önemli ölçüde artmıştır. Yavuz Sultan Selim tarafından 1517 yılında Osmanlı ülkesine katılan Musul şehri, sahip olduğu durum itibarıyla gittikçe artan bir önem kazanmıştır. Kanuni Sultan Süleyman döneminde Musul eyalet haline getirilmiştir. Doğudan batıya akan Türk topluluklarının yerleştikleri Musul bölgesinde Kürtler, Araplar, Suryaniler, Keldaniler, Yakubiler ve Ermeniler gibi çeşitli din ve milletlerden toplumlar yaşamaktadır. Türkiye Cumhuriyeti'nin bugünkü sınırlarının büyük ölçüde belirlenmiş olduğu Lozan Konferansı görüşmeleri sırasında da Musul konusu uzun tartışmalara sahne olmuştur. Ancak bu konferans sonunda Musul'un statüsü ile ilgili kesin bir sonuç alınmadığından, konunun Lozan Konferansı'ndan sonraki bir tarihte sonuca bağlanması kararlaştırılmıştır.

BÜYÜK SELÇUKLU DEVLETİ (2-2)

Büyük Selçuklu Devleti'nin Dağılışı

Melikşah döneminde Selçuklu Devleti en parlak yıllarını yaşamıştır. Ancak Melikşah'ın ölümünden sonra gelişen bazı olaylar devletin gücünü kırar. Büyük Selçukluların dağılışı hızlandırılan gelişmeleri şöyle sıralayabiliriz :

Haçlı Seferleri: Türklerin Anadolu'yu fethi ve Bizans'ı tehdit etmesi, Kudüs'ün Müslümanların eline geçmesi gibi sebepler, Hristiyan dünyasını ortak hareket etmeye yöneltmişti. Melikşah'ın ölümüyle başlayan taht mücadelelerini fırsat bilen Hristiyanlar, haçlı seferlerini başlattılar (1096). Suriye ve Filistin'in büyük bölümü Haçlıların eline geçti.

Bâtınlık Hareketleri: Mısır'daki Şii Fatımiler, Selçuklu Devleti'ni zayıflatmak ve kendi propagandalarını yapmak için adamlar yetiştiriyordu. Bu kişiler İslamiyet'le tamamen ters düşen inanışlar taşıdıklarından Bâtını adıyla anılmışlardır. Bunlardan biri de Hasan Sabbâh'dır.

Cahil kitleler arasında taraftarını artıran bu kişi Hazar'ın güneyine yer alan Alamut kalesini ele geçirmiş ve burayı üs olarak kullanmıştır (1090). Haşhaş gibi uyuşturucularla kendine bağladığı fedailerle vasıtasıyla, devletin ileri gelenlerine suikastlar tertip etmişlerdir. Nitekim Melikşah'ın ünlü veziri Nizamülmülk de bu fedailer tarafından öldürülmüştür.

Melikşah bu kötülük yuvasını yıkmak için Türkmen reisi Kızıl Sarıg'ı Alamut'a yollamış, fakat sultanın ölümü üzerine kuşatma kaldırılmıştır. Bâtınlık hareketi XIII. yüzyıl ortalarına kadar faaliyetine

devam etmiştir.

İç Mücadeleler: Selçuklu Devleti'nin dağılmasında esas rol oynayan, kendi aralarındaki mücadeleler olmuştur. Taht kavgaları, bağlı beyliklerin bağımsızlığını ilân ederek birbirleriyle mücadele etmeleri ve isyanlar ülkenin düzenini bozmuştur .

Melikşah'ın ölümü üzerine Selçuklu tahtına oğlu Berkyaruk geçmişti (1092). Fakat Suriye Selçuklu Meliki Tutuş yeğeninini hükümdarlığını kabul etmeyerek, taht üzerinde hak iddia etti. Tutuş, Berkyaruk ile yaptığı savaşı kaybetti ve öldü (1095). Bu zafere rağmen Bâtını ve Haçlı hareketleri karşısında başarılı olmayan Berkyaruk, henüz 25 yaşında iken öldü (1104). Berkyaruk'tan sonra Selçuklu tahtına kardeşi Mehmet Tapar geçti (1118-1104) . Haçlılar ve Gürcülere karşı bazı başarılar kazanıldıysa da iç mücadeleler birliğin sağlanmasını engelliyordu.

Mehmet Tapar'ın ölümünden sonra tahta oğlu Mahmut geçmişti. Melikşah'ın diğer oğlu Horasan Meliki Sencer kendini sultan ilân etti ve Mahmut'u himayesine aldı (1119). Böylece Sencer büyük sultan olurken, Mahmut Irak Selçuklu Sultanı olarak kalyordu. Selçuklu başkentini Merv'e taşıyan Sultan Sencer, Büyük Selçuklu Devleti'nin son büyük hükümdarıdır. Onun zamanında devlet tekrar eski gücünü toparlamaya başlamıştır. Bu sebeple Sultan Sencer zamanı için ikinci imparatorluk devri adı verilir.

Sultan Sencer henüz Horasan meliki iken Gaznelileri ve Karahanlıları, 1121'de ise Afganistan'daki Gurlu Devleti'ni kendine bağlamıştır. Ayrıca Selçuklu

ülkesinin tamamında hâkimiyet kurarak birliği sağlamıştı. Fakat 1141 yılında doğudan gelen Kara-Hıtaylar 'a karşı yaptığı Katavan Savaşı'nda yenilince itibarını kaybetti. Maverâünehir Kara-Hıtayların eline geçti . Ülkede tekrar otorite boşluğu doğdu. Nitekim İran asıllı memurların fazla vergi istemesi üzerine, devletin asıl unsuru olan Oğuzlar (Türkmenler) isyan ettiler, daha fazla toprak istediler. Sultan Sencer soydaşı olduğu Oğuzlara esir düştü (1153). Oğuzlar Horasan bölgesini ellerine geçirdiler. Sultan Sencer serbest bırakıldı. Fakat bir müddet sonra öldü. Sencer'in ölümüyle Büyük Selçuklu Devleti fiilen son bulmuştur (1157). Büyük Selçuklu Devleti, Karahanlılar ve Gazneliler ile başlayan Türk-İslâm devlet geleneğini sağlam temellere oturtan ilk büyük cihan devletidir. Daha sonra kurulan Türk devletlerine her açıdan örnek olmuşlardır .

Büyük Selçuklulara Bağlı Devletler
Dandanakan Savaşı'ndan sonra yapılan kurultayda ülkenin çeşitli bölgelerine hanedan üyelerinin idareci olarak gönderildiğini belirtmiştik. Gönderildikleri bölgelerde, devlete bağlı kalmak şartıyla kendi idaresini kuran bu kişiler, Melikşah'ın ölümünden sonra (1092) bağımsızlıklarını ilân etmeye başlamışlardır. Bu dönemde ülke dörde bölünmüştür: Irak ve Horasan, Kirman, Suriye ve Anadolu.

Irak ve Horasan Selçukluları (1194-1092)

Irak ve Horasan Selçuklu Devleti'nin merkezi durumundaydı. Sultan Mehmet Tapar'dan sonra

Selçuklu tahtına geçen oğlu Mahmut tahta geçtiği sırada amcası Sencer Horasan meliki idi. Sencer Mahmut'u tahttan indirdi ve himayesine aldı. Mahmut, merkezi Hemedan olan Irak Selçuklu Devleti sultanlığına getirilirken, Sencer büyük sultan sıfatıyla Horasan'daki Merv'de tahta oturdu. (1119) Irak Selçukluları, Azerbaycan'dan Fars bölgesine, Horasan Selçukluları ise Maverâünehir'den Afganistan'a kadar uzanan bölgeleri içinde barındırmaktaydı. Irak Selçuklularının son sultanı III. Tuğrul devrinde yönetim aslında atabeylerin eline geçmişti. Sultan Tuğrul'un Harezmsah Tekiş'e yenilmesiyle Irak Selçuklularının toprakları Harzemşahlara geçti (1194).

Kirman Selçukluları (-1092 1187)

Çağrı Bey'in oğlu Kavurd , Selçukluların Kirman kolunun başı idi. İran'ın güneyinde yer alan Kirman'dan başka Fars, Hürmüz ve Umman'ı da zapt etmişti. Birkaç kez isyan eden Kavurd Sultan Melikşah tarafından boğdurulmuştu. Yerine geçen oğulları Selçuklulara bağlı kaldılar. Bir ara Gurlular'ın hâkimiyetine giren Kirman Selçuklularına Oğuz Başbuğu Dınar tarafından son verilmiştir (1187).

Suriye Selçukluları (-1092 1117)

1077 yılından beri Suriye Selçuklu meliki olan Tutuş, kendini sultan ilân ederek, Berkyaruk'un üzerine yürümüş, fakat yenilmişti (1095). Oğullarından Rıdvan Halep'te, ve Dokak Şam'da hâkimiyetlerini ilân ettiler. Halep hakimi Rıdvan Haçlılarla mücadele etti. Bir ara sınırlarını Güney Anadolu'ya kadar genişletti. 1117'ye gelindiğinde her iki bölgede de hâkimiyet, atabeylerin eline geçmişti.

Türkiye Selçukluları (-1075 1308)

Türkiye Selçukluları kolu, Arslan Yabgu'nun oğlu Kutalmış'ın neslindedir. Kutalmış'ın oğlu Süleyman Şah 1075'te İznik'i almış ve oğlu I. Kılıçarslan burada hükümdarlığını ilân etmiştir (1092). Daha sonraları Konya başkent olmuştur. Türkiye Selçukluları İlhanlılar tarafından ortadan kaldırılmıştır (1308).

Atabeylikler
Ülke idaresini öğrenmek için çeşitli bölgelere gönderilen şehzadeleri eğitmek ve onlara vekillik etmekle görevlendirilen tecrübeli komutanlara atabey denilmektedir. Atabeyler

Selçuklu Devleti'nin zayıfladığı zamanlarda bölgedeki gücünü ve nüfuzunu arttırarak, idareyi tamamen ellerine geçirmişlerdir. Böylece atabeylik adı verilen sülâleler ortaya çıkmıştır. Büyük Selçuklular zamanında ortaya çıkan atabeylikler şunlardır:

Salgurlular (1284-1147)
Oğuzların Salgur (Salur) boyundan Atabey Sungur tarafından kurulmuştur. Güney İran'daki Fars bölgesinde kurulduğu için Fars Atabeyliği olarak da bilinir. Merkezi Şiraz idi. İlhanlıların hâkimiyetinden sonra 1284'te sülâle sona ermiştir.

İldenizogulları (1225-1146)
İldenizliler veya Azerbaycan Atabeyliği de denir. Kıpçak Türklerinden Şemseddin İldeniz'in kurduğu Atabeylik merkezi Tebriz idi. Zamanla çok güçlenen ildenizliler, Azerbaycan'dan başka bütün Irak'a, Hemedan ve İsfahan'a da hâkim oldular. Celâlettin Harzemşah 1225'de Tebriz'i ele geçiren bu atabeylik sona ermiş oldu.

Beg-Teginogulları (1232- 1146)
Musul Atabey Zengi'nin valilerinden Beg-tegin oğlu Zeyneddin Ali Küçük tarafından kurulmuştur. Merkezi Erbil olup, Şehr-i Zor, Hakkari, Sincar ve Harran atabeyliğinin sınırları içerisindeydi. Ülkeyi 44 yıl başarıyla yöneten Kök-Böri, Anadolu Selçuklularına bağlıydı. Ölüncü, vasiyeti gereği Erbil Abbasi halifeliğine verildi (1225).

Böriler (Şam Atabeyliği) (1154-1128)
Suriye Selçuklularının Şam kolu, Atabey Tuğtekin tarafından yönetiliyordu. Oğlu Tacül-mülk Börî babasının ölümü üzerine idareyi ele aldı. Pek güçlü olmayan bu atabeylik, Zengi Atabeyi Nureddin Mahmut tarafından ortadan kaldırıldı (1154).

Zengiler (1259-1127)
Melikşah'ın Halep Valisi Ak-Sungur'un oğlu İmadeddin Zengi'nin Musul valiliğine getirilmesiyle kuruldu (1127). Haçlılara karşı verdikleri mücadelelerle öne çıkmışlardır. İmadeddin Zengi, Haçlılardan Urfu'yu alınca Avrupalılar II. Haçlı Seferi'ni düzenlemişlerdir (1137). Zengi'nin ölümünden sonra atabeylik Musul ve Halep olmak üzere iki kola ayrıldı (1146). Halep'teki oğlu Nureddin Mahmut haçlı kontluklarına karşı başarılı mücadeleler verdi.

Şam'daki Böriler kendine bağladı. Haçlılarla iş birliği yapan Mısır Fatımi Devleti'ni ortadan kaldırdı (1171). Nureddin Mahmut öncülü atabeylik Eyyübî ailesine intikal etti (1174). Nihayet 1259'da İlhanlılar atabeyliğin tamamını işgal ettiler.

Irak'ta Yapılan Temel Yanlışlık

suphî saatçi

Irak'ta Yapılan Temel Yanlışlık

Irak'ta giderek kötüleşen durum hakkında yapılan yorumlara bakılırsa, izlediği strateji ve işgal anlayışı sayesinde ABD, zaten hedeflediği sonuca varmıştır. Bu tezi ileri sürenlerin çoğunda ABD'nin her şeyi bilen, kontrol eden ve her gelişmeyi onun eseri sayan sabit fikirliliği vardır. Bütün bunlar doğru kabul edilirse, ABD'nin Irak'taki bu rezaleti meydana getirmesi, kendi prestijini arttırmak ve süper güç olduğunu bir kez daha kanıtlamak için yapmış olduğunu kabul etmemiz gerekir. Ancak durum gerçekten öyle midir? Anlamak ve ikna olmak zor görünüyor.

ABD'nin güle oynaya başladığı, İngiltere'nin ise biraz ihtiyatlı davranarak peşinden ve biraz geriden sürüklendiği Körfez Savaşı'nın gidişatını başından tahmin etmek kolay değildir. İngiltere'nin ihtiyatlı davranması, bölge hakkında tarihi deneyime sahip olmasından kaynaklanıyor olsa gerek. Bu coğrafyanın tarih boyunca yaşadığı macerayı, en kanlı mezhep ve aşiret kavgalarının buralarda yeşerdiğini unutmuş olanlar, Irak'taki gidişatı da anlamakta zorluk çekiyor şimdi.

Bu açıdan bakıldığında Irak'ta gelinen çizginin, ABD'nin uygulamak istediği Büyük Ortadoğu Projesi'ne iyi bir model oluşturmadığını söylemek için kâhin olmaya gerek yok. Öyleyse Irak'ta kontrolden çıkan ve giderek daha vahim hal alan bu kaosu meydana gelmesine yol açan en büyük etken nedir? Başka bir deyişle müttefiklerin ve özellikle ABD'nin Irak'ta yaptığı temel yanlışlık nedir?

Bu sorunun cevabını araştırırken, işgal öncesinde Irak halkının ABD'ye bakışımı biraz irdelemek gerekir. Irak'taki bütün halkların öteden beri ABD'ye karşı sempatisi, hatta hayranlık derecesine varan sevgisi vardı. Uzun yıllar dikta rejimi altında, daha sonra İran-Irak Savaşı ve en son Kuveyt'in işgali ile başlayan ambargo yüzünden yaşanan sıkıntılar, acılar, yokluklar ve

ülkenin sürüklendiği sefalet, Irak halkında dayanılmaz bir bezginlik ve yılgınlık yaratmıştı. Bütün dünyadan tecrit edilen Irak halkı, ambargo yüzünden büyük bir yalnızlığa ve çaresizliğe düşmüştü. Bunun sonucunda halk, başta ABD olmak üzere, bir kurtarıcı bekliyordu.

Böylece Iraklılar dikta rejiminin zulmünden kurtuluşu, ABD'nin ve diğer müttefiklerin Irak'a müdahalesini son şans olarak görüyorlardı. Bunu sabırsızlıkla bekleyen halk, işgalin başlangıcında ABD'yi sevgi ve sempati ile karşıladılar. Ancak Nisan 2003 tarihlerinden sonra başlayan olumlu süreç, ABD'nin Irak halkına karşı takındığı tavır üzerine giderek aleyhine dönüşmeğe başladı. Özellikle Kürt liderleri Barzani ile Talabani'nin, müttefiklerin işgalini Kuzey Irak'ta bağımsız bir Kürt devleti kurma fırsatı olarak değerlendirmeye başlamaları, ABD'ye karşı halkın tepkisini hızlandırdı. Çünkü ABD, Kürt liderleri tek müttefik kabul etmiş, buna karşılık Irak halkının Kürt olmayan yüzde 85'ini düşman saymıştır.

ABD, Saddam'dan dolayı bütün Sünnileri yönetimden dışlamış, başkent Bağdat'tan başka ülkenin güneyinde büyük bir çoğunluk olan Şiiilerin gücü karşısında her hangi bir strateji geliştirememiştir. Bunun

sonucunda ABD'nin can düşmanı İran, Irak işgalinden en kazanımlı ülke konumunda olmuş, Neceve ve Kербela gibi Şii yoğunluklu kentlerin yer aldığı güney Irak'a giren 5 milyona yakın İranlı, bölgede büyük bir nüfus kazanmıştır. Irak-İran sınırını kontrol edemeyen işgalciler, buraya hâkim olan İran'a karşı hiçbir şey yapamamışlardır. İşin daha da ileri boyutlara vardığı ve güney Irak'ta tedavülde tek para biriminin İran tümeni olduğu, Hille Valisinin İran'dan atıldığı gelen haberler arasındadır.

Kanunsuz ve adaletsiz uygulamalar yapan Kürt liderlerine karşı ABD her hangi bir yaptırım uygulamamıştır. Bu yüzden ülkenin kuzeyinde yaşayan Türkmenler, Araplar ve Kürtler, aşiret liderlerinin zulmü ve haksız uygulamalarına maruz kalmışlardır. Kerkük'te ve diğer Türkmen bölgelerinde Kürt kökenli öğretmen ve diğer memurların atanmaları kanunsuz olarak yapılmıştır. İşin daha ilginç tarafı Kürt kökenli memurların maaşları daha yüksek tutulmuş, Kürt olmayanların maaşları onların yarısı dolayında sınırlandırılmıştır.

Haksız uygulamaların ülkenin her tarafına yayılması, Irak halkının ABD yönetimine karşı daha önce duyduğu sempatiyi geri plana itmiş, adil bir yönetim sergilemeyen bu ülke halkının güvenini kaybetmiştir.

Bütün bunlar yetmiyormuş gibi ABD, merkezi yönetimin güçlenmesine fırsat vermemiştir. Merkezi yönetimin güçlenmesi hem Kürtlerin, hem de Şiiilerin işine gelmediği için, Bağdat yönetimi ülkenin kuzeyinde ve güneyinde yasal olmayan uygulamaları önlemekte yetersiz kalmıştır. Bu da hem yönetim kargaşasına, hem de terör ve anarşinin artmasına yol açmıştır.

Bu noktada ABD, yine bazı çevrelerin ekmeğine yağ sürercesine, ülke halkına zorla dayatılan çağdışı bir anayasanın onaylanmasına fırsat vermiştir. Bizce ABD'nin Irak'taki büyük temel yanlışlığı, halkın etnik yapısı, dinî inancı ve mezhep ayrımına göre siyasal örgütlerin kurulmasına fırsat vermiş olmasıdır. Çağdaş demokrasilerde asla yeri olmayan bu anlayışın anayasada yer alması, ülkenin bölük pörçük bölünmesini ve kardeş kavgasına sürüklenmesini hem de anayasal dayanakla garanti altına almıştır.

Siyasi partilerin kuruluş kanununda yeri olmayan ve dünyanın hiçbir ülkesinde görülmeyen böyle bir kepezeliğin Irak halkına dayatılması, bize göre bu ülkeye yapılan en büyük zulümdür. Bu hususta Irak halkı da yanılmış ve üzülmüş ve ifade edelim ki, ülkenin siyasî arenasında

at oynatan herkes, bu yanlışlığı fark ederek uyanmamıştır. Bu arada Irak'a komşu olan ülkelerde, büyük bir tehlikeyi işaret eden ve kardeş kavgasını körükleyen bu yanlış adımdan dolayı bu ülkeyi uyarmamıştır.

Bunun yanı sıra birçok siyaset bilimcisi, düşünür ve deneyimli dış politika yazarı da, vatandaşları etnik ve mezhep kamplarına ayıran, ülkenin parçalanma sürecini hızlandıran bu tehlikeli yaklaşımdan dolayı, Irak hakkında ciddi eleştiri ve uyarı yazıları yazmamıştır.

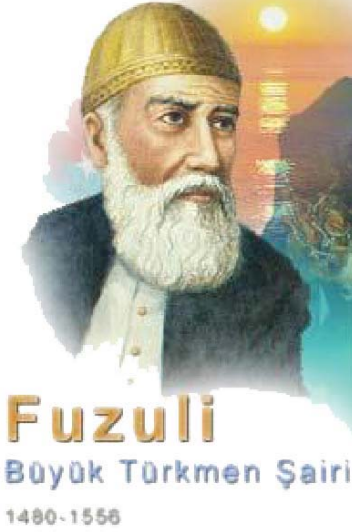
Bugün Irak'taki gidişten rahatsız olmayan kimse yoktur. Ülkede akan kanların durdurulması için atılacak ilk adım etnik ve mezhep ayrımına son verilmesi olmalıdır. Ülkede yaşayan herkesin, her şeyden önce Iraklı olduğunu kabul etmesi ve bu husus anayasanın garantisini altına alınması gerekir. Irak halkının Iraklılık ulusal kimliği altında bir konsensus aramasını acilen sağlamak önemli bir adım olacaktır. Ülkede kavmiyetçiliği ve etnik ayrışmayı körükleyerek, Irak'ın felaha, refaha ve demokrasiye kavuşması mümkün değildir. Bu hususta ABD'nin büyük sorumluluğu vardır.

Kardaşlık 32. sayı

Silah Aramak için Yoğun Operasyon !!

HAYATI 1480-1556

Fuzuli
Büyük Türkmen Şairi
1480-1556

Gerçek adı Mehmed b. Süleyman'dır. Kerbelâ'da doğdu, doğum yılı kesinlikle bilinmiyorsa da, kimi kaynaklara göre 1480 dolaylarındadır. 1556'da Kerbelâ'da öldü. Yaşamı, özellikle gençlik dönemi ve öğrenimi konusunda yeterli bilgi yoktur. Şiirde 'Fuzûlî' adını, kendi şiirlerinin başkalarınınkilerle, başkalarının şiirlerinin de kendisininkilerle karşılaştırılması için aldığını, böyle bir takma adı kimsenin beğenmeyeceğini düşündüğünden kullandığını, Farsça Divan'ının girişinde açıklar. Ama 'işe yaramayan', 'gereksiz' gibi anlamlara gelen 'fuzûlî' sözcüğünün başka bir anlamı da 'erdem'dir. Onun bu iki kaşıt anlamdan yararlanmak amacını güttüğünü ileri sürenler de vardır.

Yağlı krem göze zararlı

Doğru makyaj malzemeleri kullanılmaması göz sağlığında ciddi sorunlara yol açabiliyor. Göz bölgesinin daha fazla bakım ve özen gerektirdiğine dikkat çeken uzmanların, göz bakımıyla ilgili önerileri şöyle: Makyajı temizlemeden yatmamak, doğru göz kremi ve makyaj malzemelerini kullanmak; göz sağlığının anahtarları... Yoğun yağ içeren kozmetik malzemelerinden uzak durulması gerekiyor. Çünkü yağ, direkt gözyaşına karışıp bir tabaka oluşturarak görmeyi puslandırır. Kornea denilen şeffaf tabaka damarsızdır. Bu tabakanın beslenmesi için gözyaşının içindeki erimiş oksijene ihtiyaç var. Gözyaşının üstü ince bir yağ tabakası ile kaplandığında oksijen giremiyor ve göz bebeğinde oksijensizliğe neden oluyor. Özellikle kontakt lens kullananlarda bu çok önemli. Dikkat edilmediğinde alerjiden, göz enfeksiyonuna kadar birçok tehlikeye yol açabilen makyaj malzemeleri gözlerinizde kızamık ve sulanma yakınmalar yapıyorsa mutlaka doktorunuza danışın

Zeytinyağının 5 yararı Çalışanlar iskeletinize dikkat!

Akdeniz mutfağının vazgeçilmezi, tam bir antioksidan deposu olan zeytinyağının yararları saymakla bitmiyor. İşte zeytinyağının sağlıklı ilan edilmesinin 5 nedeni

:Kanser riskini azaltır * İçerdiği 'polyphenols', bitkisel antioksidan ile hücreleri kanserden korur. Tekil doymamış yağ oranı kansere karşı etkilidir

:Kalbi korur * Kalbiniz için zeytinyağından daha iyi hiçbir şey yoktur. İyi kolesterolü yükseltir (HDL), kötü kolesterolü (LDL) düşürür, kandaki yağ oranını dengeler, itihabı ve diğer kalp hastalıklarına neden olan sağlık sorunlarını önler

:Kan basıncını düşürür * İçerdiği etkili antioksidanlar damarları güçlendirir ve genişletir

:Kilo vermenizi sağlar * Kendine has lezzeti ve doymuş yağ oranının düşük olması kilo vermeye yardımcıdır

:Baş ağrısını azaltır * Eğildiğinizde başınıza doğru saplanan bir ağrı varsa; salata ve sebzelere düzenli ekleyeceğiniz zeytinyağı sayesinde hem bu ağrıdan hem de mide sorunlarından kurtulabilirsiniz

Gelişmiş ülkelerde, hem endüstride hem de ofiste çalışanların sağlık sorunları üzerine yapılan araştırmalarda; işe bağlı bel ve boyun ağrıları başta olmak üzere kas-iskelet sistemi hastalıklarının birinci sırada yer aldığı tespit edildi. Bu hastalıklarla ilgili durum Türkiye'de de farklı değil! Araştırmalar; Türkiye'de de diğer Avrupa ülkelerinde

olduğu gibi çalışanların yüzde 50'sinde kas-iskelet hastalıkları görüldüğünü ortaya koyuyor. Ancak çalışanlarda kas-iskelet hastalıklarının en önemli özelliği, engellenebilir olması. Maliyeti tedaviye oranla çok daha düşük olan korunma eğitimiyle ve işyerindeki ergonomik düzenlemelerle bu sorunlardan korunmak mümkün. Bu amaçla, çalışan sağlığını yakından

ilgilendiren Kas İskelet Hastalıklarından Korunma ve Ergonomi konusunda İstanbul'da Yıldız Teknik Üniversitesi'nde 14-15 Mayıs 2007 tarihinde geniş katılımlı bir sempozyum düzenlenecek. Sempozyuma; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı yetkilileri, işçi ve işveren temsilcileri, ilgili doktorlar ile çalışanın sağlığı ve verimliliğiyle ilgili uz-

Uzaya Seyahati

Uzaya gitmek artık astronotlara özgü bir seyahat olmaktan çıkıyor. Uzay turizmi yapacak firmaların hazırlıklarında son aşamaya gelmeleri hava taşımacılığında yeni bir dönemin başladığının ilk sinyali veriyor Gerçi bilet fiyatları biraz el yakıyor; ama firma yetkilileri, uzaya yolcu taşıyacak firma

sayısındaki artışın bu turizmi demokratize edeceğini ve önümüzdeki yıllarda daha kitlesel bir hale getireceği öngörüsünde bulunuyor Ancak 2009 yılında başlayacak ilk yüz sefere başvuranları genelde, aktörler, emlak kralları ve diğer maceraperest zenginler oluşturuyor. Çünkü yolculuğun toplam maliyeti 200 bin dolar